



TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

PIRKANMAAN METSÄOHJELMA 2016–2020

Toteutumisen seurannan kehittäminen

Elina Sipilä

Opinnäytetyö
Marraskuu 2016
Metsätalous
Puunhankinnan erityiskysymykset



TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Metsätalous
Puunhankinnan erityiskysymykset

SIPILÄ, ELINA:
Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020
Toteutumisen seurannan kehittäminen

Opinnäytetyö 78 sivua, joista liitteitä 13 sivua
Marraskuu 2016

Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 astui voimaan muiden samalle kaudelle laadittujen alueellisten metsäohjelmien kanssa vuoden 2016 alusta, ja se julkaistiin saman vuoden maaliskuussa. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n seurattavuutta ja seurantamittareita sekä kehittää ohjelman seurantaa. Työssä selvitettiin myös metsäohjelmaa toteuttavien tahojen sitoutuneisuutta ohjelmaan ja sen toteuttamiseen. Työn tutkimusaineistona toimi Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020, josta analysoitiin asetettuja kehittämistavoitteita, niiden mittareita ja tämän kautta koko ohjelman seurantaa. Aineistoa kerättiin myös kyselyllä, joka lähetettiin 500:lle metsäohjelmaa toteuttavalle sidosryhmän jäsenelle. Työn tilaajana toimi Suomen metsäkeskus.

Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n seurannan analyysi osoitti, että ohjelmassa ei juurikaan kerrota sen seurannasta. Kaikilla ohjelman kehittämistavoitteilla ei ole seurantaa mahdollistavia mittareita tai niiden tavoitetasoja. Kyselyn tuloksista selvisi, että metsäohjelmaa toteuttavat tahot ovat siihen sitoutuneita, vaikka ohjelmaa ei tunneta perusteellisesti. Pirkanmaan maakunnan kannalta tärkeimpinä alueellisen metsäohjelman tavoitteina pidettiin hakkuiden lisäämistä suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle sekä metsänhoitotöiden huomattavaa lisäämistä.

Koska kaikilla Pirkanmaan alueellisen metsäohjelman kehittämistavoitteilla ei ole selkeää mittaria ja ohjelmaa ei tunneta kovin hyvin, voi sitä toteuttavilla tahoilla olla erilaisia käsityksiä siitä, mitä kunkin tavoitteen toteutuminen tarkoittaa ja minkälaisia toimia se vaatii toteuttajaltaan. Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:a tulisikin jatkossa tehdä tunnetummaksi sidosryhmien keskuudessa. Seurantamittareiden kehittäminen myös niille ohjelman kehittämistavoitteille, joilla niitä ei vielä ole, selkeyttäisi sitä, miten tavoitteiden halutaan toteutuvan, sekä mahdollistaisi ohjelman toteutumisen kokonaisvaltaisen seurannan.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Forestry
Special Issues in Wood Procurement

SIPILÄ, ELINA:
Pirkanmaa forest programme 2016–2020
Improving The Monitoring of A Forest Programme

Bachelor's thesis 78 pages, appendices 13 pages
November 2016

Finnish regional forest programmes for 2016 till 2020 came into effect in the beginning of 2016. They were published in March the same year. The purpose of this thesis was to examine how easy it is to monitor the forest programme for Pirkanmaa province in Southern Finland. The thesis focuses on what the monitoring indicators in the programme are and how the monitoring of the programme could be improved. The aim was also to determine how committed those carrying out this programme are to the programme. Data for this research was collected from the forest programme itself and with a questionnaire which was sent to 500 people in the groups involved.

The analysis showed that there is not much said about the monitoring of the programme in the programme itself. The forest programme has 18 development targets set for the forest economy in Pirkanmaa. Only 8 of these targets have monitoring indicators that make the monitoring of the programme possible. The answers to the questionnaire revealed that the quarters carrying out this programme are committed to it even though they are not completely familiar with it. To increase the timber logging to the highest amount sustainably possible and to significantly increase the amount of forest management done were said to be the most important development targets for Pirkanmaa province.

The quarters carrying out Pirkanmaa forest programme 2016–2020 may have different impressions on what it means that a development target realizes or what needs to be done to make it happen. That is because every development target of the Pirkanmaa regional forest programme does not have a monitoring indicator and the programme is not widely known. Therefore, the programme should be publicized more and the monitoring indicators should be prepared for the targets that do not already have them.

Key words: regional forest programmes, monitoring programmes, Pirkanmaa

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	SUOMEN METSÄKESKUS	7
3	METSÄOHJELMAT JA METSÄPOLITIikka.....	9
3.1	Metsäohjelmat metsäpolitiikan ohjauksessa	9
3.2	Suomen biotalousstrategia	13
3.3	Kansallinen metsästrategia 2025.....	14
3.4	METSO-ohjelma.....	16
3.5	Alueelliset metsäohjelmat 2016–2020.....	17
3.6	Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020	20
4	OHJELMIEN JA STRATEGIOIDEN SEURANTA.....	23
4.1	Ohjelmien seurannan periaatteet.....	23
4.2	Seuranta eri ohjelmissa ja strategioissa.....	26
4.3	Seuranta alueellisissa metsäohjelmissa.....	28
5	AINEISTOT JA MENETELMÄT	32
6	PIRKANMAAN METSÄOHJELMA 2016–2020:N SEURANNAN ANALYYSI.....	35
7	KYSELYN TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU	39
7.1	Vastaajien tiedot.....	39
7.2	Organisaatioiden sitoutuneisuus Pirkanmaan metsäohjelmaan	40
7.3	Pirkanmaan metsäohjelman tärkeimmät kehittämistavoitteet	43
7.4	Metsänhoitoyhdistykset vastuutahona	48
7.5	Metsäteollisuus vastuutahona	50
7.6	Pirkanmaan metsäohjelman mittareiden kehittäminen	52
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	58
	LÄHTEET.....	62
	LIITTEET	66
	Liite 1. Kyselyn saatekirje.....	66
	Liite 2. Kysely	67

1 JOHDANTO

Suomen metsätalouden ja metsäpolitiikan tavoitteet asetetaan kansainvälisesti esimerkiksi EU:ssa, mutta myös tarkemmin kansallisella ja alueellisella tasolla. Keinoja näihin metsätalouden tavoitteisiin pääsemiseksi ovat mm. koulutus, neuvonta sekä metsäohjelmien laatiminen ja niiden toteuttaminen. (Granholm 2008, 37; Lähteenoja 2008, 35.) Metsäohjelmatyöhön onkin Suomessa panostettu ja Suomea voidaan pitää kansallisessa metsäohjelmatyössä edelläkävijänä. Metsäohjelmat ovat osa hallitusohjelmaa, jolloin hallitus on sitoutunut toteuttamaan niitä. (Kokkonen 2008, 47–48.) Kansallinen metsästrategia 2025 asettaa tavoitteita kansallisesti Suomen metsätaloudelle. Alueelliset metsäohjelmat taas ottavat huomioon eri alueiden ominaispiirteet ja sisältävät niiden omia metsätalouden tavoitteita.

Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 astui voimaan muiden samalle kaudelle laadittujen alueellisten metsäohjelmien kanssa vuoden 2016 alusta ja julkaistiin Metsäkeskuksen internetsivuilla saman vuoden maaliskuussa. Ohjelman visio on, että ”Pirkanmaan hyvin hoidetut, monimuotoiset ja ekologisesti rikkaat talousmetsät tarjoavat työtä, hyvinvointia ja toimeentuloa väestölle, raaka-ainetta biotaloudelle sekä suotuisan toimintaympäristön metsäklusterille” (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 5.). Pirkanmaan metsäohjelman tavoitteet pohjautuvat Kansallinen metsästrategia 2025:n tavoitteisiin. Tämä alueellinen metsäohjelma toteuttaa siis toteutuessaan myös kansallista metsäohjelmaa. (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 8.) Kansallinen metsästrategia 2025:n tavoitteena on lisätä metsäalan kasvua, metsien kestävää hoitoa ja käyttöä ja näiden myötä lisätä ihmisten hyvinvointia tulevaisuudessa (Kansallinen metsästrategia 2025 2015, 8.).

Ohjelman tai strategian toteuttamiseen kuuluu olennaisesti toteutumisen seurannan suunnittelu. Seurannalla varmistutaan siitä, että ohjelman toteutuminen etenee suunnitelmien mukaisesti ja siitä voidaan raportoida. (Melton 2008, 198.) Toteutumisen seuranta onnistuu seurantamittareiden ja niille asetettujen tavoitetasojen kautta, eivätkä alueelliset metsäohjelmat tee tähän poikkeusta (Mantere ym. 2006, 158.). Tikkasen ym. (2009, 246) prosessikaaviossa alueellisen metsäohjelman laadinnan ihanteellisesta kulusta seurantamittareiden laatiminen on asetettu metsäohjelman laatijoiden tehtäväksi. Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:ssa ei kuitenkaan ole mittareita kaikille kehittämistavoitteille.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on pohtia Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n seurattavuutta ja seurantamittareita, sekä kehittää ohjelman seurantaa. Työssä selvitetään myös Pirkanmaan metsäohjelmaa toteuttavien tahojen sitoutuneisuutta ohjelmaan ja sen toteuttamiseen. Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:a toteuttavat sen nelivuotisella ohjelmakaudella useat Pirkanmaan metsäalan toimijat ja organisaatiot. Tämä opinnäytetyö on tehty metsäohjelman ohjelmakauden alussa ja kuvaa lähtötilannetta ohjelman toteutumisen ja toteuttajien suhteen, sekä miten ohjelmaa ja sen seurantaa tulisi kehittää jatkossa.

Tämän opinnäytetyön ensimmäisissä luvuissa kerrotaan työn tilaajasta, Suomen metsäkeskuksesta, sekä esitellään erilaisia metsäohjelmia. Luvussa 4 käsitellään erilaisten ohjelmien ja strategioiden seurantaa. Luvussa 5 on esitelty opinnäytetyössä käytetty aineisto ja sen käsittelyyn käytettyjä menetelmiä, jonka jälkeen esitetään Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n seurannan analyysi sekä opinnäytetyötä varten tehdyn kyselyn tulokset ja niiden tarkastelu. Työ päättyy johtopäätöksiin ja pohdintaan.

2 SUOMEN METSÄKESKUS

Suomen metsäkeskuksen historia alkaa vuodesta 1917, jolloin perustettiin läänin metsänhoitolautakunnat. Näiden metsänhoitolautakuntien tehtävä oli valvoa metsälain toteutumista sekä vastata muista yksityismetsätalouden valvonta- ja neuvontatehtävistä. Vuonna 1968 metsänhoitolautakunnat muuttuivat piirimetsälautakunniksi, jotka taas yhdistyivät vuonna 1987 keskusmetsälautakuntien metsänparannuspiirien kanssa metsälautakunniksi. Metsälautakunnat muuttuivat maakunnan metsäkeskuksiksi vuonna 1996. Näitä itsenäisiä metsäkeskuksia oli kolmetoista. Kuusitoista vuotta myöhemmin (v. 2012) astui voimaan Laki Suomen metsäkeskuksesta, Metsäkeskus muuttui yhdeksi valtakunnalliseksi organisaatioksi ja kolmestatoista maakunnallisesta Metsäkeskuksesta tuli alueyksiköitä. Kolmestatoista alueyksiköstä viiteen palvelualueeseen Metsäkeskus siirtyi vuoden 2015 alussa. (Metsäkeskus 2015a.)

Tänä päivänä Suomen metsäkeskus on valtakunnallinen metsätalouden kehittämis- ja toimeenpano-organisaatio, joka toimii maa- ja metsätalousministeriön strategisessa ja tulosohjauksessa sekä sen valvonnan alla (Laki Suomen metsäkeskuksesta 418/2011.). Organisaation toimintaa ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriön asettama ylintä päätösvaltaa käyttävä johtokunta. Johtokunnan lisäksi Metsäkeskus rakentuu valtakunnallisesta yksiköstä sekä viidestä maantieteellisestä palvelualueesta, jotka ovat pohjoinen, itäinen, kaakkoinen, eteläinen ja läntinen palvelualue. (Metsäkeskus 2015b; Metsäkeskus 2016c.)

Suomen metsäkeskus hoitaa metsien kestävään hoitoon ja käyttöön, metsien monimuotoisuuden säilyttämiseen, metsäisten elinkeinojen edistämiseen sekä metsätietoihin liittyviä tehtäviä (Laki Suomen metsäkeskuksesta 418/2011.). Organisaatio johtaa erilaisia hankkeita ja järjestää alan koulutusta tavoitteenaan edistää metsäalan kilpailuetua. Metsäkeskus pitää yllä metsävaratietokantaa, jakaa tieteellistä ja käytännön kokemukseen perustuvaa tietoa Suomen metsäluonnosta ja metsätaloudesta sekä neuvoo metsänomistajia metsätilojen hoidossa ja käytössä. Myös metsä- ja puutalousalan organisaatiot saavat neuvontaa metsäelinkeinoja koskevissa asioissa. (Maa- ja metsätalousministeriö 2015b; Metsäkeskus 2015c.)

Metsäkeskukselle kuuluu myös metsälainsäädännön toimeenpanosta huolehtiminen (Laki Suomen metsäkeskuksesta 418/2011.). Organisaatio valvoo metsälain, metsätuholain ja lain kestävän metsätalouden rahoituksesta (Kemera) noudattamista. Suomen metsäkeskuksen tehtäviin kuuluu myös sekä ammattilaisten että yksityisten metsänomistajien tekemien metsän- ja luonnonhoitotöiden jäljen valvominen. Organisaatio rahoittaa yksityisten metsänomistajien metsän- ja luonnonhoitotöitä. Näistä tukimuodoista tärkein on Kemera-tuki. Metsäkeskuksen myöntämä metsätalouden ympäristötuki ja luonnonhoitohankkeiden rahoitus tukevat metsien suojelua. (Metsäkeskus 2015c.)

3 METSÄOHJELMAT JA METSÄPOLITIikka

3.1 Metsäohjelmat metsäpolitiikan ohjauksessa

Metsäpolitiikan ohjauksessa käytetään hyvin paljon samoja keinoja kuin talouspolitiikassa. Taloudellinen ja hallinnollinen ohjaus muodostavat muille ohjauskeinoille pohjan. Suomalaisen metsätalouden tavoitteet asetetaan alueellisesti ja kansallisesti, mutta myös kansainvälisesti esimerkiksi Euroopan unionissa (EU) ja Yhdistyneissä kansakunnissa (YK). Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi käytetään suomalaisessa metsäpolitiikassa mm. koulutusta, neuvontaa ja tiedotusta. Yksi keinoista on myös laatia metsäohjelmia, joissa esitetään alueellisia, kansallisia ja kansainvälisiä metsäpoliittisia tavoitteita sekä keinoja niihin pääsemiseksi. (Granholm 2008, 37; Lähteenoja 2008, 35.)

Suomi on ollut kansallisessa metsäohjelmatyössä edelläkävijänä. Ohjelmien tekemiseen on osallistunut laajasti eri tahojen edustajia, ohjelmat ovat kattavia ja ne on otettu osaksi hallitusohjelmaa, jolloin hallitus on sitoutunut toteuttamaan niitä. Useimmissa muissa maissa metsäohjelmat rajoittuvat metsien suojeluun ja käyttöön liittyviin asioihin, mutta Suomessa ohjelmat käsittelevät metsäsektorin lisäksi myös metsien muita, sekä aineettomia että aineellisia hyödykkeitä. Suomalaisissa ohjelmissa käsitellään lisäksi myös kansainvälisiä asioita. (Kokkonen 2008, 47–48.)

Taulukkoon 1 on koottu tärkeimmät Suomen metsäpolitiikan ohjaamiseen laaditut ohjelmat ja strategiat, niiden laadintavuodet sekä keskeiset tavoitteet. Mukana ovat lisäksi myös alueelliset metsäohjelmat. Taulukon ohjelmista ja strategioista kerrotaan lisää myöhemmin tässä luvussa ja niistä nykyään voimassaolevat esitellään tarkemmin luvuissa 3.2, 3.3 ja 3.5.

Taulukko 1. Tärkeimmät Suomen metsäpolitiikan ohjaukseen laaditut ohjelmat (Hägman 2007; Kokkonen 2008; Kansallinen metsäohjelma 2015 2008; Suomen biotalousstrategia 2014; Kansallinen metsästrategia 2025 2015.)

Ohjelman nimi	Laadintavuosi	Ohjelman keskeiset tavoitteet
HKLN (Heikurainen-Kuusela-Linnamies-Nyysönen) -ohjelma	1962	Puun riittävyyden varmistaminen kaikelle metsäteollisuudelle
MERA-ohjelmat	1964, 1966 ja 1969	Metsien hoito- ja perusparannustoiminnan tukeminen
Metsätalouden ympäristöohjelma	1994	Kestävän metsätalouden edistäminen ja Suomen metsä- ja ympäristöpolitiikan ohjaus
Alueelliset tavoiteohjelmat 1997–1998	1997	
Kansallinen metsäohjelma 2010	1999	Metsien monipuolisen ja kestävän käytön, sekä siitä saatavan hyvinvoinnin edistäminen
Alueelliset metsäohjelmat 2001–2005	2001	
Alueelliset metsäohjelmat 2006–2010	2006	
Kansallinen metsäohjelma 2015	2008	Metsien monipuolisen ja kestävän käytön, sekä siitä saatavan hyvinvoinnin edistäminen (kuitenkin tarkistettuna)
Tarkistettu Kansallinen metsäohjelma 2015	2010	Metsiin perustuvien tuotteiden arvoketjun kehittäminen ja eri käyttömuotojen yhteensovittaminen
Alueelliset metsäohjelmat 2012–2015	2012	
Suomen biotalousstrategia	2014	Biotalousstrategian liikelähtöisen kasvattamisen ja luonnon ekosysteemien toiminnan turvaaminen
Kansallinen metsästrategia 2025	2015	Metsäalan kasvun, metsien kestävän hoidon ja käytön sekä ihmisten hyvinvoinnin lisääminen
Alueelliset metsäohjelmat 2016–2020	2016	

Metsäohjelmat ottivat metsäpoliittisessa ohjauksessa keskeisen roolin 1960-luvulla, kun ensimmäinen metsäohjelma HKLN (Heikurainen-Kuusela-Linnamies-Nyysönen) -ohjelma laadittiin vuonna 1962. 1960-luvulle tultaessa suomalaisilla metsäteollisuustuotteilla oli niin suuri kysyntä, että metsien poistuma ylitti kasvun. Siksi HKLN-ohjelman ensisijainen tavoite oli varmistaa puun riittävyys kaikelle metsäteollisuudelle. Tätä seurasi ns. MERA (metsätalouden rahoitus) -kausi 1964–1975, jonka aikana laadittiin kolme

MERA-ohjelmaa. Metsien hoito- ja perusparannustoimintaa tuettiin valtion ja Maailmanpankin rahoituksella, jolloin metsien kasvu lähti nousuun. (Kokkonen 2008, 46.)

Puuntuotannon lisääminen ja töiden rahoitus ovat olleet suomalaisissa metsäohjelmissa aina tärkeitä tavoitteita. 1990-luvulla metsäpolitiikan tavoitteet kuitenkin muuttuivat metsäluonnonhoitoa ja monimuotoisuutta korostavaan suuntaan kansainvälisten sopimusten ja päätöslauselmien myötävaikutuksesta. Sosiaalinen kestävyys ja kansainvälisen yhteistyön parantaminen tulivat ohjelmiin uusina tavoitteina. (Häggman 2007, 43; Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 6.)

Ympäristöasiat korostuivat ensimmäisen kerran maa- ja metsätalousministeriön vahvistamassa metsätalouden ympäristöohjelmassa vuonna 1994. Ohjelma oli tarkoitettu kestävä metsätalouden strategiaksi ja ohjaamaan Suomen metsä- ja ympäristöpolitiikkaa, suunnittelua ja tutkimusta sekä edistämään metsätalouden neuvontaa ja koulutusta. Metsätalouden ympäristöohjelman ohjelmakauden aikana metsäpolitiikassa tapahtuikin paljon. Merkittävimpiä saavutuksia olivat mm. metsä- ja ympäristölainsäädännön uudistus, hyvän metsänhoidon ohjeiden ja suositusten uudistaminen sekä metsäsertifiointijärjestelmän kehittäminen. (Häggman 2007, 43–43; Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 6.)

Metsätalouden ympäristöohjelman jälkeen on laadittu kansallisia metsäohjelmia (Luonnonvarakeskus 2012.). Vuonna 1996 annetun Metsälain (1093/1996) mukaan maa- ja metsätalousministeriön tehtävänä on laatia kansallinen metsäohjelma yhdessä muiden ministeriöiden, metsäalaa edustavien ja muiden tarpeellisten tahojen kanssa. Ohjelman tarkoitus on lisätä metsien monipuolista käyttöä sekä siitä kertyvää hyvinvointia kestävä kehitys huomioon ottaen. (Metsälaki 1093/1996.) Vuonna 1998 Suomen hallitus käynnistikin kansallisen metsäohjelman valmistelun, jotta myös Suomen metsäpolitiikka pysyisi kansainvälisten, kuten esimerkiksi Rion ympäristökonferenssin, periaatteiden mukaisena. Ensimmäinen kansallinen metsäohjelma, Kansallinen metsäohjelma 2010, hyväksyttiin vuonna 1999. Ohjelma oli aiempien suomalaisten metsäohjelmien kaltainen, mutta otti laajemmin huomioon metsien käytön taloudellisen, ekologisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyden. Ohjelmalla haluttiin turvata metsäisten elinkeinojen asemaa, metsien monimuotoisuus sekä niiden suomalaisille antamat virkistysmahdollisuudet. (Häggman 2007, 43; Kansallinen metsäohjelma 2015 2008, 3; Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 6.)

Kansallinen metsäohjelma 2010 päätettiin tarkistaa kesällä 2005, sillä metsäsektorin toimintaympäristö oli muuttunut paljon vuodesta 1999, jolloin ohjelma alun perin laadittiin. Esimerkiksi globaali kilpailu oli kiristynyt ja EU:ssa oli tehty päätöksiä mm. uusiutuvien energianlähteiden käytön lisäämisestä ja kasvihuonekaasujen vähentämisestä. Muita uuden ohjelman sisältöön vaikuttaneita asioita olivat ympäristökysymysten korostuminen, Suomen väestön ikääntyminen ja metsänomistajakunnan rakennemuutos. Uusi Kansallinen metsäohjelma 2015 syntyi vuonna 2008 ja sen tavoitteena oli edellisen ohjelman tavoin metsien kestävä hoidon ja käytön edistäminen, mutta monipuolisemmin. (Kansallinen metsäohjelma 2015 2008, 3; Kokkonen 2008, 47.)

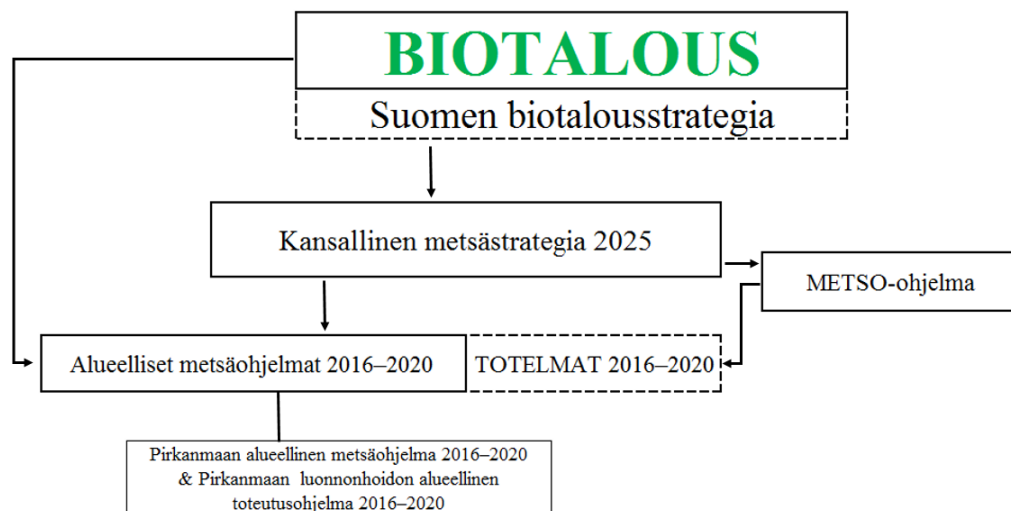
Metsäalan toimintaympäristö sekä metsäteollisuuden rakenne jatkoivat kuitenkin muutostaan voimakkaasti ja metsäohjelmaa oli jälleen uudistettava. Vuonna 2010 valtioneuvosto hyväksyi tarkistetun Kansallinen metsäohjelma 2015:n. Ohjelmassa painotettiin erityisesti metsiin perustuvien nykyisten ja uusien tuotteiden sekä niiden arvoketjun kehittämistä, metsäalan käyttömuotojen yhteensovittamista ja bioklusteria, joka metsäsektorista on tulevaisuudessa mahdollista rakentaa. (Kansallinen metsäohjelma 2015 2010, 3–5.) Nykyinen voimassa oleva kansallinen metsäohjelma on vuonna 2015 hyväksytty Kansallinen metsästrategia 2025 (Kansallinen metsästrategia 2025 2015.).

Vuoden 1999 kansallinen metsäohjelma perustui Metsäkeskuksen laatimiin alueellisiin metsäohjelmiin, joita silloin kutsuttiin vielä alueellisiksi tavoiteohjelmiksi. Metsälaki (1093/1996) velvoittaa Metsäkeskuksen laatimaan alueelleen alueellisen metsäohjelman ja sen tulee sisältää mm. tavoitteet sille, miten metsiä aiotaan hoitaa ja käyttää kestävästi ja miten maakunnan metsätaloutta aiotaan kehittää. Ohjelmassa sovitetaan yhteen taloudelliset, ekologiset ja sosiaaliset tavoitteet. Ensimmäiset alueelliset metsäohjelmat, alueelliset tavoiteohjelmat, laadittiin vuosille 1997–1998. Ne tarkistettiin ensimmäisen kerran vuosille 2001–2005 ja myöhemmin vuosille 2006–2010, 2012–2015 ja 2016–2020. (Häggman 2007, 44; Pirkanmaan metsäohjelma 2012–2015 2012; Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016.)

Uusimmat alueelliset metsäohjelmat julkaistiin vuoden 2016 alussa ja niiden ohjelma-kausi jatkuu vuoteen 2020 (Metsäkeskus 2016b.). Niihin kirjattujen kehittämistavoitteiden pohjalla on vuonna 2015 hyväksytty Kansallinen metsästrategia 2025 sekä vuonna 2014 voimaan astunut Suomen biotalousstrategia. Alueelliset metsäohjelmat tukevat siis

toteutuessaan myös kansallisen metsäohjelman sekä Suomen biotalousstrategian toteuttamista. (Kansallinen metsästrategia 2025 2015, 7–8; Metsäkeskus 2016a; Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 6.) Osaksi jokaista alueellista metsäohjelmaa on myös laadittu luonnonhoidon alueellinen toteutusohjelma, eli TOTELMA, joka keskittyy erityisesti luonnonhoidon parantamiseen (Pirkanmaan luonnonhoidon alueellinen toteutusohjelma 2016–2020 2016, 3.).

Kansallisen metsäohjelman tavoitteita toteuttaa myös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma METSO. Kansallinen metsästrategia 2025 taas tukee Suomen biotalousstrategian toteuttamista metsien osalta. Biotalousstrategian voidaan sanoa toimivan sateenvarjona muille ohjelmille ja strategioille. (Kansallinen metsästrategia 2025 2015, 9.) Nämä edellä mainitut ohjelmat ja strategiat tukevat ja toteuttavat toisiaan (kuva 1) ja on esitelty tarkemmin luvuissa 3.2–3.6.



KUVA 1. Ohjelmien ja strategioiden suhteet toisiinsa

3.2 Suomen biotalousstrategia

Biotalousstrategialla tarkoitetaan taloutta, joka käyttää ravinnon, energian, tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen uusiutuvia luonnonvaroja. Suomessa tärkeimpiä uusiutuvia luonnonvaroja ovat metsät, esim. maaperän ja meren biomassa eli eloperäinen aines sekä makea vesi. Biotalousstrategian tarkoituksena on vähentää riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista ja ehkäistä ekosysteemien köyhtymistä, mutta myös edistää talouskehitystä ja luoda uusia

työpaikkoja kestävä kehitys huomioiden. Biotalousdessa on yleistä uusiutuvien biopohjaisten luonnonvarojen käyttö ja materiaalien kierrätys. (Biotalous 2016.)

Työ- ja elinkeinoministeriön asettamassa hankkeessa laadittu Suomen biotalousstrategia valmistui vuonna 2014 (Suomen biotalousstrategia 2014, 3.). Suomen biotalousstrategian tavoite on kasvattaa biotalouden liiketoimintaa, jolloin Suomeen syntyy uutta talouskasvua ja 100 000 uutta työpaikkaa biotalouden parissa vuoteen 2025 mennessä. Strategialla halutaan samalla myös turvata luonnon ekosysteemien toiminta. Biotalousstrategian päämääriä ovat kilpailukykyinen biotalouden toimintaympäristö, uuden liiketoiminnan luominen biotalouden ympärille, vahvan biotalouden osaamisperustan turvaaminen sekä biomassojen käytettävyyden ja kestävyyskehittämisen. (Suomen biotalousstrategia 2014, 19–20.)

Useat eri ministeriöt toteuttavat biotalousstrategiaa, mutta työtä koordinoi työ- ja elinkeinoministeriö. Strategian toteutumisen seuranta tapahtuu mittareilla, jotka saadaan julkisista lähteistä. Näitä mittareita ovat mm. puuston kasvu ja poistuma, viljasato sekä biotalouden työllisten määrä. Kansallinen metsästrategia 2025 tukee Suomen biotalousstrategian toteuttamista metsien osalta. (Kansallinen metsästrategia 2025 2015, 9; Suomen biotalousstrategia 2014, 30.)

3.3 Kansallinen metsästrategia 2025

Helmikuussa 2014 valtioneuvosto antoi eduskunnalle metsäpoliittisen selonteon, joka ohjaa Suomen metsien käyttöä vuoteen 2050 asti. Tässä maa- ja metsätalousministeriön laatimassa hallitusohjelman mukaisessa selonteossa linjataan Suomen metsien käytölle ja hoidolle pitkän aikavälin visio ja strategiset päämäärät sekä sitä toteuttavat keskeisimmät toimenpiteet. Toukokuussa 2014 eduskunta hyväksyi maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön mukaisen kannanoton selontekoon. Eduskunta korosti kannanotossaan mm. Suomen edellytyksiä ja osaamista metsäalalla, puuraaka-aineen käytön lisäämistä sekä sukupolvenvaihdosten helpottamista metsien käyttöön perustuvan yrittäjyyden aktivoimiseksi. Metsäpoliittinen selonteko sekä tämä eduskunnan siihen antama vastine ohjasivat tällä hetkellä voimassaolevan kansallisen metsäohjelman, Kansallinen metsästrategia 2025:n laadintaa. Metsäpoliittisessa selonteossa asetetut yleisemmät strategiset päämää-

rät on tarkoitus saavuttaa Kansallinen metsästrategia 2025:n yksityiskohtaisempien tavoitteiden ja toimenpiteiden avulla. (Kansallinen metsästrategia 2025 2015, 7–8; Ojala 2014; Valtioneuvoston metsäpoliittinen selonteko 2050 2014, 6–7.)

Helmikuussa 2015 valtioneuvosto hyväksyi maa- ja metsätalousministeriön osallistavalla prosessilla laatiman Kansallinen metsästrategia 2025:n periaatepäätöksenä. Strategia on laadittu tavoitteenaan lisätä metsäalan kasvua, metsien kestävää hoitoa ja käyttöä ja näiden myötä lisätä ihmisten hyvinvointia tulevina vuosina. Siihen on kirjattu, mitä metsäalalla pitäisi lähitulevaisuudessa korjata tai muuttaa. Kansallinen metsästrategia 2025:n vision on, että metsien kestävä hoito ja käyttö on kasvavan hyvinvoinnin lähde. Tämä visio tulee suoraan metsäpoliittisesta selonteosta ja sillä halutaan korostaa metsistä saatavaa hyvinvointia ja ratkaisuja yhteiskunnan eri tarpeisiin. Esimerkiksi biotalous on kasvava osa Suomen metsätaloutta ja sen edellytyksiä on tarkoitus parantaa metsäpolitiikalla. (Kansallinen metsästrategia 2025 2015, 8; Ojala 2014.)

Kansallinen metsästrategia 2025:n vision toteuttamiseksi on asetettu kolme strategista päämäärää. Nämä päämäärät ovat, että (1) Suomi on kilpailukykyinen toimintaympäristö metsiin perustuville liiketoiminnoille, (2) metsäala ja sen rakenteet uudistuvat ja monipuolistuvat sekä (3) metsät ovat aktiivisessa, taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävässä ja monipuolisessa käytössä. Näiden päämäärien toteuttamisella on tarkoitus lisätä metsistä saatavaa hyvinvointia monipuolisesti. (Kansallinen metsästrategia 2025 2015, 8–9.)

Kansallinen metsästrategia 2025:ssa on strategian toteuttamiseksi asetettu hankkeita, jotka toteutuessaan toimeenpanevat strategiaa ja sen tavoitteita. Strategian toimeenpanosta ja seurannasta huolehtii maa- ja metsätalousministeriö, mutta myös muilla ministeriöillä, kuten työ- ja elinkeinoministeriöllä, liikenne- ja viestintäministeriöllä sekä ympäristöministeriöllä on tärkeä rooli strategian toteutuksessa. Metsästrategian omien hankkeiden lisäksi myös useat muut ohjelmat ja strategiat, kuten Suomen biotalousstrategia, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma (METSO) sekä alueelliset metsäohjelmat, toteuttavat Kansallinen metsästrategia 2025:n tavoitteita. Muiden ohjelmien ja strategioiden seurantatyöryhmiä voidaan hyödyntää metsästrategian toteutumisen seurannassa. (Kansallinen metsästrategia 2025 2015, 29, 36–37.)

Maa- ja metsätalousministeriön asettama metsäneuvosto seuraa Kansallinen metsästrategia 2025:n toteutumista vuosittain arvioimalla strategiassa asetettujen tavoitteiden täyttymistä ja hankkeiden etenemistä vaikuttavuusmittareiden avulla. Metsästrategian vaikuttavuutta arvioidaan suhteuttamalla strategian tavoitteiden toteutuminen ja mittarit metsäalan muutoksiin. Metsäneuvosto tekee myös tarvittaessa ehdotuksia metsästrategian kehittämiseksi ja uusien hankkeiden käynnistämiseksi metsäalan toimintaympäristön muuttuessa. Toteutettaviksi hankkeiksi valitaan ne, jotka on ensisijaisina pantava toimeen Kansallinen metsästrategia 2025:n tavoitteiden saavuttamiseksi. (Kansallinen metsästrategia 2025 2015, 37; Maa- ja metsätalousministeriö 2015a.)

3.4 METSO-ohjelma

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma eli METSO-ohjelma on vapaaehtoisuuteen perustuva vuonna 2008 käynnistynyt metsien suojeluohjelma, jonka tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien heikentyminen sekä vakiinnuttaa eri lajien ja luontotyyppien kehitys. Metsänomistajat voivat suojella luonnonarvoiltaan monipuolisia ja eliölajien elinympäristöinä arvokkaita metsiään määräaikaisesti tai pysyvästi. Vuonna 2014 asetettu tavoite on, että METSO-ohjelman kautta perustetaan yksityisiksi luonnon-suojelualueiksi, rauhoitetaan määrääjaksi tai hankitaan valtiolle 96 000 hehtaaria metsää tai muita arvokkaita elinympäristöjä vuoteen 2025 mennessä. (METSO – Metsien monimuotoisuus 2016.) METSO-toimintaohjelma on keskeisessä roolissa, kun halutaan pysäyttää Suomen luonnon monimuotoisuuden väheneminen sekä varmistaa sille suotuisat olosuhteet. Erityisesti tärkeää on toteuttaa METSO-ohjelman laadullisia sekä pinta-alatavoitteita. (Kansallinen metsästrategia 2025 2015, 36.)

Ennen kuin METSO-ohjelma astui voimaan, sitä testattiin kokeiluvaiheessa vuosina 2002–2007 (Koskela, Syrjänen, Loiskekoski & Paloniemi 2010, 6.). Tämän kokeiluvaiheen aikana METSO täydensi Kansallinen metsäohjelma 2010:tä. METSO-ohjelman avulla metsien monimuotoisuutta haluttiin suojella uusilla tavoilla perinteisen suojelun lisäksi, ja keskittyä siihen mitä suojellaan, eikä niinkään siihen kuinka paljon. (Hytönen 2006, 34–35.)

Koska METSO-ohjelman kokeilujakso onnistui, hyväksyi valtioneuvosto Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman vuosille 2008–2016 periaatepäätöksenä

samaan aikaan kuin Kansallinen metsäohjelma 2015:n maaliskuussa 2008. METSO-toimintaohjelma laadittiin Kansallisen metsäohjelman rinnalla ja sen metsien ekologista kestävyyttä koskevat toimenpiteet sisällytettiin Kansalliseen metsäohjelmaan. METSO 2008–2016 -ohjelma oli olennainen osa Kansallinen metsäohjelma 2015:tä, sitä toteutettiin yhdessä metsäohjelman kanssa ja sen toteutumisen seuranta oli osa Kansallisen metsäohjelman seurantaa. (Kansallinen metsäohjelma 2015 2008, 11, 39; Kansallinen metsäohjelma 2015 2010, 5; Koskela ym. 2010, 6, 38.)

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma uudistettiin vuonna 2014 jatkumaan vuoteen 2025 asti. METSO-ohjelmasta tuli ympäristöministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön yhteishanke, eikä se enää ollut osa vuonna 2015 hyväksyttyä kansallista metsäohjelmaa Kansallinen metsästrategia 2025:tä. (METSO – Metsien monimuotoisuus 2016.) METSO-ohjelma toteuttaa kuitenkin Kansallinen metsästrategia 2025:n tavoitteita (Kansallinen metsästrategia 2025 2015, 36.).

3.5 Alueelliset metsäohjelmat 2016–2020

Metsälaki (1093/1996) velvoittaa Metsäkeskuksen laatimaan toiminta-alueelleen alueellisen metsäohjelman yhteistyössä metsäalaa edustavien ja muiden tarpeellisten tahojen kanssa sekä seuraamaan metsäohjelman toteutumista. Alueellisen metsäohjelman tulee sisältää metsien kestävä hoidon ja käytön sekä metsätalouden kehittämisen yleiset tavoitteet. (Metsälaki 1093/1996.) Ensimmäiset alueelliset metsäohjelmat laadittiin vuosille 1997–1998 ja ne on myöhemmin tarkistettu neljä kertaa. (Häggman 2007, 44; Pirkanmaan metsäohjelma 2012–2015 2012; Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016.)

Alueellisten metsäohjelmien tavoitteena on metsien kestävä käytön kautta tuoda työtä ja hyvinvointia maakuntiin. Kun metsiä käytetään kestävästi, lisääntyvät työpaikat sekä maakuntaan tulevat tulot. Ihmisten hyvinvointi lisääntyy myös metsien virkistyskäyttömahdollisuuksista ja vesistöjen tilasta huolehdittaessa. Alueellisissa metsäohjelmissa halutaankin sovittaa yhteen metsien korkea hyödyntämisaste sekä metsäluonnosta huolehtiminen. (Metsäkeskus 2016b.) Alueellisten metsäohjelmien tavoitteiden pohjalla on Kansallinen metsästrategia 2025 sekä Suomen biotalousstrategia (Metsäkeskus 2016a.).

Alueellisia metsäohjelmia on kaudelle 2016–2020 laadittu neljätoista, oma jokaiselle maakuntajaon mukaiselle alueelle. Nämä alueet ovat Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa, Lappi, Keski-Suomi, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Lounais-Suomi, Pirkanmaa, Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Kaakkois-Suomi (Kymenlaakso ja Etelä-Karjala), Etelä-Savo, Pohjanmaa, Häme (Päijät-Häme ja Kanta-Häme) sekä Uusimaa (kuva 2). (Metsäkeskus 2016a.) Jokaisella näistä alueista on omia kehittämistavoitteita ja toimenpiteitä ja ne korostuvat alueen metsäohjelmassa. Kaikki ohjelmat tukevat kuitenkin kansallisen metsäohjelman toteutumista päämääränään edistää koko Suomen metsäalan kasvua ja uudistumista sekä metsien monipuolista ja kestävästä käyttöä. (Metsäkeskus 2016b.)



KUVA 2. Alueellisten metsäohjelmien neljätoista maakuntajaon mukaista aluetta (Suomen metsäkeskus 2015.)

Kaikkien kauden 2016–2020 alueellisten metsäohjelmien tavoitteet ovat hyvin samankaltaisia. Jokaisen ohjelman tavoitteena on käyttää ja hoitaa metsiä kestävästi ja monipuolisesti niin, että metsät tuovat myös hyvinvointia alueelle. Kuitenkin ohjelmissa on myös alueellisia eroja. Esimerkiksi Pohjanmaalla on suuria sulfaattimaa-alueita, jotka happamuutensa takia huonontavat pintavesien laatua. Pohjanmaan metsäohjelmassa onkin tavoitteena kiinnittää luonnonhoidossa erityistä huomiota vesiensuojeluun. (Pohjanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 20.) Suomessa on tehty suuria investointeja metsäteollisuuteen ja tämä on otettu huomioon mm. Kaakkois-Suomen metsäohjelmassa. Osa aikaisemmin Kaakkois-Suomen tehtaille tulleesta puusta tarvitaan jatkossa Varkaudessa ja Äänekoskella ja siksi puuta on ostettava enemmän omasta maakunnasta. Yksi alueen metsäohjelman tavoitteista onkin hyödyntää hakkuumahdollisuudet täysimääräisesti. (Kaakkois-Suomen metsäohjelma 2016–2020 2016, 11, 16.) Lapin metsäohjelmassa taas korostetaan muusta Suomesta erilaisia kasvuoloja ja tavoitteena on mm. arktisen metsätalouden osaamisen huomioiminen ja varmistaminen (Lapin metsäohjelma 2016–2020 2016, 18.).

Kauden 2016–2020 alueellisten metsäohjelmien osaksi on laadittu jokaiselle neljälletoista metsäohjelma-alueelle oma luonnonhoidon alueellinen toteutusohjelma, eli TOTELMA, joka on suunnitelma Suomen metsäkeskuksen ja sen alueiden luonnonhoidon edistämiseksi ja METSON toteuttamiseksi. Aikaisemmissa alueellisissa metsäohjelmissa luonnonhoito on ollut mukana metsäohjelman tavoitteissa. Kaudella 2016–2020 luonnonhoidolle on kuitenkin tehty oma toteutusohjelma, jonka tarkoituksena on suunnata Metsäkeskuksen luonnonhoidon rahoitusta ja tekemistä sinne, missä tarve on ensisijaisin ja tehostaa toimintaa. Luonnonhoidon toteutusohjelmien laatimiseksi on yhtenäiset ohjeet, mutta jokaisen maakunnan ohjelma on erilainen ja siinä korostuvat alueen omat luonnonhoidolliset painopistealueet. Alueiden ekologiset ja vesiensuojelulliset tarpeet sekä maisemalliset ja kulttuuriset erityispiirteet voivat olla hyvinkin erilaisia. (Pirkanmaan luonnonhoidon alueellinen toteutusohjelma 2016–2020 2016, 3.)

Alueelliset metsäohjelmat on laadittu Suomen metsäkeskuksen, alueellisten metsäneuvostojen sekä työryhmien yhteistyönä. Työryhmissä on edustettuna metsänomistajat, metsäteollisuus, järjestöt, metsäntutkimus sekä muita keskeisiä sidosryhmiä. (Metsäkeskus 2016b; Pirkanmaan metsäohjelma 2016 – 2020 2016, 8.) Alueellisten metsäneuvostojen perustamisen velvoittaa Laki Suomen metsäkeskuksesta (418/2011). Neuvostot on

perustettava metsiin perustuvien elinkeinojen ja metsäsektoria koskevan yhteistyön edistämiseksi. Metsäkeskuksen julkisen palvelun yksikön esityksen perusteella maa- ja metsätalousministeriö asettaa metsäneuvoston aina neljäksi vuodeksi kerrallaan. Metsäneuvoston enintään 15 henkisen jäsenistön on edustettava laaja-alaisesti asiantuntemusta, joka on olennaista maakunnan metsään perustuvien elinkeinojen kehittämiseksi. Metsäneuvostossa on jäseninä metsäsektorin toimijoita sekä julkishallinnon, kansalaisjärjestöjen ja muiden sidosryhmien edustajia (Metsäkeskus 2016c.).

Alueellisten metsäneuvostojen tehtävänä on seurata ja edistää alueellisten metsäohjelmien toteutumista. Yhdessä Suomen metsäkeskuksen kanssa ne myös sitouttavat ohjelman toteuttamiseen tahoja, jotka voivat edistää ohjelmien tavoitteita (Metsäkeskus 2016b.). Muita metsäneuvoston tehtäviä on mm. antaa metsäkeskuksen johtokunnalle lausunto kestävän metsätalouden rahoituksen (Kemera) tukien kohdentamisesta ja tarpeesta, edistää yhteistyötä metsään perustuvien elinkeinojen ja maakunnan elinkeinotoimintaa edistävien organisaatioiden kanssa sekä pitää yllä metsätalouden näkyvyyttä ja tehdä aloitteita metsäisten elinkeinojen kehittämiseksi. (Laki Suomen metsäkeskuksesta 418/2011.)

Luonnonhoidon alueellisen toteutusohjelman tavoitteet sovitaan yhdessä sidosryhmien ja asiantuntijoiden kanssa. Nämä tahot ovat ohjelman laadintaprosessin aikana myös yhteydessä alueelliseen metsäneuvostoon sekä METSO-työryhmään. Jos maanomistajilta ja muilta tahoilta on tullut hanke-esityksiä tai ideoita luonnonhoidon edistämiseksi, myös ne on otettu huomioon ohjelmaa laadittaessa. (Pirkanmaan luonnonhoidon alueellinen toteutusohjelma 2016–2020 2016, 3.)

3.6 Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020

Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 perustuu vuonna 2014 tehtyyn metsäpoliittiseen selonteko 2050:een, Kansallinen metsästrategia 2025:een, vuoden 2015 aikana tehtyyn alueelliseen valmisteluun sekä Pirkanmaan edellisiin alueellisiin metsäohjelmiin. Ohjelman ovat valmistelleet yhdessä Suomen metsäkeskus, Pirkanmaan metsäneuvosto sekä alueelliset työryhmät. Metsäneuvosto toimi ohjelman laadinnassa koordinaattorina ja valmistelu- ja kuulemisvaiheen jälkeen myös hyväksyi ohjelman. (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 8.)

Pirkanmaan metsäohjelman valmistelua varten perustettiin kolme työryhmää, jotka olivat wood, nonwood ja environment. Wood-ryhmä keskittyi puuhun perustuvaan kasvuun ja käsitteli valmistelutyössään metsätaloutta, metsänhoitoa, metsäenergiaa ja puunjalostusta. Nonwood-ryhmä teki selvitystä liittyen metsäympäristöön perustuvaan kasvuun, kuten ekosysteemipalveluihin, virkistykseen, matkailuun ja muuhun biotalouteen. Environment-ryhmä pohti, miten ympäristön tilaa saataisiin parannettua. Heidän keskustelujensa aiheena olivat mm. luonnonhoito, monimuotoisuus, suojelu ja ilmasto. (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 9.) Työryhmät kävivät läpi Pirkanmaan metsäohjelma 2012–2015:a ja sen tavoitteiden onnistumista ja sen pohjalta miettivät kehittämistavoitteita uutta alueellista metsäohjelmaa varten. Työryhmän sihteeri teki ehdotuksen kehittämistavoitteiksi, joita muut ryhmäläiset kommentoivat ennen niiden esittämistä metsäneuvostolle. (Lähtenmäki 2016c.) Työryhmissä oli edustajia laaja-alaisesti eri puolilta metsäalaa useista eri yrityksistä, julkisyhteisöistä ja järjestöistä (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 9.).

Pirkanmaalaisten osallistuminen metsäohjelman laadintaan mahdollistettiin internetkyselyllä. Metsäalan toimijoiden lisäksi sekä metsänomistajien että myös muiden pirkanmaalaisten oli mahdollisia vastata tähän kyselyyn. Kuuteensataan kyselystä saatuun vastaukseen sisältyi myös paljon sanallisia toimenpide-ehdotuksia ja työryhmät ottivat ne huomioon linjatessaan uutta metsäohjelmaa. (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 9.)

Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:ssa on otettu huomioon Suomen tavoite olla biotalouden johtava maa Euroopan unionin alueella vuoteen 2030 mennessä. Tämä näkyy esimerkiksi niin, että ohjelmassa huomioidaan sekä sosiaalinen, taloudellinen että ekologinen kestävyys. Vision saavuttamiseksi metsäohjelmaan on luotu tavoitteita ja niille toimenpiteitä, joita toteuttavat kaikki Pirkanmaan metsäalan toimijat. (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 4–5.)

Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:ssa on kahdeksantoista kehittämistavoitetta (taulukko 2) sekä niistä johdetut 83 toimenpidettä, joilla näihin tavoitteisiin päästään. Niillä on tarkoitus sovittaa yhteen metsien talous- ja virkistyskäytön, matkailun, luonnonhoidon

ja hyvinvointipalveluiden kehittämistarpeita. Myös osaavan työvoimaan saanti, metsäalan viestintä ja neuvonta on huomioitu tavoitteissa. (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 40.)

TAULUKKO 2. Pirkanmaan metsäohjelman 2016–2020 tavoitteet (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016.)

1. Hakkuiden lisääminen suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle
2. Puurakentamisen lisääminen maakunnassa
3. Metsänhoitotöiden määrien huomattava lisääminen
4. Metsätalouden kannattavuuden parantaminen
5. Logistiikan ja infran parantaminen
6. Sähköisten palveluiden ja digitalisaation edistäminen
7. Metsäbiotalouden ja energiantuotannon edistäminen
8. Luontomatkailun kehittäminen ja metsien virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen
9. Riistan- ja metsänhoidon välisen tasapainon ylläpitäminen Pirkanmaalla
10. Tietoisuuden lisääminen luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista
11. Ammattitaitoisen työvoiman saannin varmistaminen
12. Metsänomistajien aktivointi metsäomaisuuden hoitoon
13. Metsäviestinnän kehittäminen
14. Monimuotoisen metsänhoidon lisääminen ja kehittäminen
15. Luonnonhoidon toteutusohjelma
16. Paikkaan sidotun luontotiedon hyödyntäminen
17. Metsätalouden vesistöhaittojen vähentäminen
18. Luontolaadun parantaminen

4 OHJELMIEN JA STRATEGIOIDEN SEURANTA

4.1 Ohjelmien seurannan periaatteet

Ohjelman tai strategian toteutumisen kannalta on olennaista suunnitella, miten toteutumisista seurataan. Toteutumisen etenemistä seurataan, jotta tiedetään, kuinka pitkälle ohjelmaa on jo toteutettu. Seurannalla varmistutaan myös siitä, että ohjelman toteutuu suunnitelmien mukaisesti ja ohjelman etenemisestä voidaan myöhemmin raportoida. Kun ohjelman toteutuminen on tiedossa ja dokumentoitu, on myös tulevan toteutuksen suunnittelu tarkempaa. (Melton 2008, 198.) Usein strategian toteutumisen arviointiin ja seurantaan ei kuitenkaan panosteta tarpeeksi, sillä strategiaa toteutettaessa halutaan keskittyä eteenpäin menemiseen. Toteutumisen seuranta on silti erittäin tärkeää, kun halutaan arvioida miksi strategia tai ohjelma on epäonnistunut tai onnistunut, mitä voitaisiin tehdä toisin ja miten strategiaa voitaisiin kehittää. (Mantere ym. 2006, 154.)

Seurannan ydintavoite on tuottaa ohjelman tai strategian hallintaa tukevaa informaatiota. Seurannalla on lisäksi neljä perustehtävää: perustiedon hankinta, analyysi, tulosten välittäminen hyödynnettäväksi sekä yhteistyö. Perusseurantatiedolla tarkoitetaan seurannan kohteista erilaisilla keinoilla hankittua tietoa, jota ei ole vielä analysoitu tai muutenkaan käsitelty. Analyysillä perustiedoista haetaan vastauksia asetettuihin kysymyksiin ja lopputuloksena saadaan johtopäätöksiä, perusteluja sekä kehittämisehdotuksia. Seurannan tässä vaiheessa perusseurantatiedoista voidaan saada selville ovatko ohjelman toteutustavat toimivia, miten ohjelmaa voisi kehittää ja miten haitallisia vaikutuksia pystytään ehkäisemään. Jotta analyysin tuloksia voitaisiin hyödyntää, tulokset on välitettävä hyödynnettäväksi. Yhteistyö taas liittyy kaikkiin muihin kolmeen seurannan tehtävään ja tarkoittaa kaikkien seurantaan liittyvien osapuolien osallistumista, tiedottamista ja muuta yhteistyötä. (Paldanius & Tallskog 2003, 17–19.)

Perusseurantatietoa voivat olla esimerkiksi mittaus- ja laskentatulokset sekä tilasto- ja kyselyaineistot ja tiedon hankinta voi olla ajoittaista tai jatkuvaa. Tämä voi myös vaihdella riippuen seurattavasta kohteesta. Yleensä vastuu perustiedon hankinnasta on usealla taholla, etenkin silloin kun seurattava suunnitelma tai ohjelma koskee useiden organisa-

tioiden tai toimijoiden toimintaa. Näin on myös alueellisissa metsäohjelmissa, joita kaikkien maakuntien metsäalan toimijoiden on suunniteltu toteuttavan. (Paldanius & Tallskog 2003, 40.)

Koottava perustietoaineisto voi olla tietolähteestä riippuen kvantitatiivista, eli määrällistä, kvalitatiivista, eli laadullista, tai molempia. Kvantitatiivista tietoa on esimerkiksi päätehakkuupinta-alojen määrä. Kvalitatiivinen aineisto saattaa täydentää kvantitatiivista tietoa. Perusseurantatiedon hankinta on työlästä ja vaatii paljon resursseja. Siksi jo olemassa oleva tai muussa yhteydessä kerätty tieto kannattaa hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti. Sitä voi myös täydentää lisätutkimuksilla. Jos seurantatietoa joudutaan kuitenkin hankkimaan alusta alkaen, onnistuu se esimerkiksi erilaisista yleisistä seuranta-, tilastointi- ja tietojärjestelmistä, tekemällä tutkimuksia tai selvityksiä sekä yhteistyömenetelmillä. Esimerkki yleisistä seurantajärjestelmistä on valtakunnan metsien inventoinneilla kerättävä tieto, jota käytetään myös alueellisten metsäohjelmien toteutumisen seurantaan. Yhteistyömenetelmiä ovat esimerkiksi kokoukset, työpajat, aivoriihet ja tiedotustilaisuudet ja niiden avulla kerätään lähinnä kvalitatiivista tietoa. Perustieto on kattavampaa ja luotettavampaa, kun sen hankkimiseen on käytetty useampaa tietolähdettä. (Paldanius & Tallskog 2003, 40–43, 48–49; Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016.)

Analyysi on tärkeä osa seurantaa, koska analysoimatonta perustietoa on vaikea hyödyntää sellaisenaan. Analyysistä tulee laadukas, kun sen tekijällä on riittävä asiantuntemus sekä käsiteltävästä aiheesta että analyysin laadintaan liittyvästä metodista, sen tekemiseen on varattu riittävästi aikaa ja muita resursseja ja analyysi on tarpeeksi kattava ja vastaa kaikkiin olennaisiin kysymyksiin. Analyysin on oltava luotettava, eli johtopäätösten on perustuttava perusseuranta-aineistoon. (Paldanius & Tallskog 2003, 44–45.)

Kvantitatiivista aineistoa käsitellään usein esimerkiksi tilastollisilla analyysimenetelmillä. Kvalitatiivisen analyysin menetelmiä taas on enemmän. Yksi esimerkki kvalitatiivisesta analyysimenetelmästä on teemoittelu, jossa perusseuranta-aineisto pilkotaan ja ryhmitellään teemoihin. Näistä teemoista etsitään sitten yhteisiä ominaisuuksia ja luodaan yleistyksiä. Kahden tai useamman muuttujan ristiintaulukointia voidaan käyttää sekä kvalitatiivisen että kvantitatiivisen aineiston analysoinnissa. Analyysissä joudutaan ja kannattaakin usein soveltaa useita menetelmiä täydentämään toisiaan. (Paldanius & Tallskog 2003, 45.)

Strategian tai ohjelman seurannassa on osattava erottaa sen toteuttamisen ja toteutumisen arviointi. Vaikka strategian *toteuttaminen*, eli sen eteen tehty työ, olisi laadukasta ja onnistunutta, ei strategian *toteutuminen* ole välttämättä onnistunut, eli strategian sisältämät tavoitteet eivät ole toteutuneet. On siis eri asia arvioida ohjelman hyväksi tehdyn työn laatua kuin sitä, onko ohjelma toteutunut onnistuneesti. Strategian onnistuminen kokonaisuudessaan riippuu myös muista tekijöistä kuin strategian aktiivisista toteuttajista ja sen toteutumisen arviointiin on laskettava mukaan myös itse strategia: onko strategia yhä ajankohtainen, pitäisikö sitä muokata ja miten strategia toimii olosuhteiden muuttuessa. (Mantere ym. 2006, 154–155.)

Strategian toteutumisen arviointi olisi hyvä pitää mahdollisimman yksinkertaisena. Mantere ym. (2006, 156–158) tarjoavat numeroilla hankalasti mitattavien strategisten tavoitteiden arviointiin tavoitteiden tarkastelua taulukon muodossa. Arviointitaulukossa on omat sarakkeensa kullekin strategiselle tavoitteelle, sen toteutumista arvioiville mittareille, mittareiden tavoitetasoille ja saavutetuille tuloksille, sekä mahdollisille jatkotoimenpiteille. Tähän viimeiseen sarakkeeseen on mahdollista kirjata, millaisilla toimenpiteillä tilannetta voidaan tulevaisuudessa parantaa. Esimerkkitaulukossa on arvioitu erään kaupunkiorganisaation strategisia tavoitteita (taulukko 3).

TAULUKKO 3. Strategisten tavoitteiden arviointi (Mantere ym. 2006, 158 mukailten.)

Strategiset tavoitteet	Mittarit	Tavoite-taso	Saavutettu tulos	Jatkotoimenpiteet
Vakaa talous	asukaskohtaiset kustannukset	1200	1100	tiukempi budjettiseuranta ensi vuodelle
	talousarvion toteutuminen	Toteutuu	Ylitetty	
Palvelurakenteen kehittäminen	peruspalveluiden saatavuus	100	110	palvelurakenteen kehittämisen jatkaminen
	asiakkaiden tyytyväisyys palveluihin	85	84	
Turvallinen elinympäristö	rikosten määrä	0,56	0,55	jatketaan hyvin alkanutta yhteistyötä sosiaalihuollon ja poliisin välillä
Yrittäjyyden lisääminen	uusien yritysten perustamismäärä	110	95	lisätään yrittäjyyskasvatusta, tuetaan uusien yritysten perustamista
Osaava ja motivoitunut henkilöstö	henkilöstökysely	Ka 3,87	Ka 3,2	esimiestyön kehittäminen

Jotta Mantereen ym. (2006, 156–158) taulukkotyökalua voitaisiin käyttää hyväksi Pirkanmaan metsäohjelmaa arvioitaessa, tulisi jokaiselle ohjelman toimenpiteelle tuottaa ensin mittarit ja niiden tavoitetasot.

4.2 Seuranta eri ohjelmissa ja strategioissa

Alueellisten metsäohjelmien kaltaisia ohjelmia ja strategioita, joiden toteutumista halutaan ja täytyy seurata, on muitakin. Näille strategioille on tehty seurantaohjelmia, joiden esimerkkejä voidaan hyödyntää myös alueellisten metsäohjelmien seurantaan kehitettäessä. Esimerkiksi Turun ilmasto- ja ympäristöohjelma 2009–2013:n seurannalla haluttiin varmistua siitä, että ohjelma todella pantiin toimeen ja sen tavoitteet toteutuivat. Seuranta varten koottiin järjestelmä, jossa koulutuksilla ja sisäisillä auditoinneilla varmistettiin ohjelman toteutuminen. Ilmasto- ja ympäristöohjelmassa on asetettu eri tavoitteille mittarit, joihin tavoitteita peilataan ja arvioidaan niiden toteutumista. (Turun kaupunki 2009, 40.)

Turun ilmasto- ja ympäristöohjelma 2009–2013 koostui Pirkanmaan metsäohjelman tavoin toimenpidekokonaisuuksista, ns. osaohjelmista, joihin oli nimetty omat tavoitteensa, toimenpiteensä sekä niitä toteuttavat vastuutahot, mutta myös aikarajat ja mittarit. Ilmasto- ja ympäristöohjelman 2009–2013 tausta, toimeenpano ja seuranta -raportin mukaan ohjelman toteutumisen varmistaminen sekä sen tavoitteisiin pääseminen vaativat toimivan ja riittävästi resursoitun seurantajärjestelmän, jota johtamaan valittiin vastuuhenkilö. Hänen tehtävänsä oli sisäisen auditoinnin kautta varmistaa eri toimenpiteiden toteutus ja kartoittaa, tarvittiinko ohjelman toimeenpanoa varten lisää koulutusta. Näiden auditointien pohjalta hän myös laati säännöllisesti seurantaraportin, jonka avulla ohjelman tavoitteita ja toimenpiteitä voitiin täsmentää ja täydentää. Seurantajärjestelmällä varmistettiin, että ilmasto- ja ympäristöohjelmaa todellakin toteutettiin, eikä se jäänyt vain suunnitelmaksi. (Turun kaupunki 2009, 41.)

Pirkanmaan ympäristöohjelma 2011–2016 koostuu strategisista tavoitteista ja niiden toteutumista tukevista toimenpiteistä. Ohjelman seurannassa olennaisia ovat näiden toimenpiteiden käynnistymisen ja edistymisen seuranta, sekä ympäristön tilan kehittyminen Pirkanmaalla. Ohjelman tavoitteiden kannalta tärkeää on säännöllinen seuranta, joka rakentuu kolmesta osiosta. Ympäristöohjelman seurantatyötä ohjaa seurantatyöryhmä, joka järjestää myös seurantaseminaarin joka vuosi. Seurantaseminaariin kokoontuu yhteen Pirkanmaan ympäristötoimijoita ja sen tarkoituksena on selvittää toimenpiteiden edistyminen ja pitää yllä keskustelua maakunnan ympäristön tilasta. Seurantatyöryhmä kokoaa seminaarissa seurantaraportin. Näiden kahden seurantakeinon lisäksi ELY-keskus seuraa jatkuvasti Pirkanmaalla ympäristön tilan kehittymistä. Seurannassa tärkeitä ovat ympäristön tilaa kuvaavat indikaattorit, eli mittarit, ja niiden muutokset. Näitä maakunnan ympäristön nykytilaa kuvaavia indikaattoreita on listattu Pirkanmaan ympäristöohjelman loppuun. Samalla kun ohjelmaa seurataan, tarkistetaan myös, ovatko strategiset tavoitteet ja toimenpiteet ajantasaisia ja tarvitseeko ohjelmaa päivittää. (Pirkanmaan ympäristöohjelma 2011–2016 2011, 30.)

Helsingin liikenneturvallisuuden kehittämisohjelmaa sekä sen tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan vuosittain. Koordinointivastuullisella hallintokunnalla on vastuu seurannasta. Tavoitteiden toteutumista seurataan mittareilla, jotka kuvaavat eri näkökulmista liikenneturvallisuustyön edistymistä, kun se suhteutetaan ohjelman tavoitteisiin. Näitä mittareita ovat esimerkiksi tieliikenneonnettomuuksissa kuolleiden määrä sekä koulumatkansa turvalliseksi kokevien koululaisten osuus. Seurannan tuloksia käsitellään

liikenneturvallisuusryhmässä tai –verkostossa ja niiden perusteella liikenneturvallisuustyötä osataan jatkossa suunnata oikein. (Helsingin kaupunki 2015, 31.)

Helsingin seurakuntien ympäristöohjelma 2014–2017:n toteutumisen seuranta varten on palkattu ympäristöasiantuntija, joka ympäristötyöryhmän kanssa valvoo ohjelman toteutumista. Ympäristöohjelman toteutumisesta raportoidaan kerran vuodessa toimintakertomuksessa. Sen ympäristöä käsittelevässä osuudessa kerrotaan ohjelman toteutuneista toimenpiteistä ja selvitetään syyt toteutumatta jääneille. Ympäristöohjelmaa seurataan myös Kirkon hiililaskurilla. Seurakuntayhtymän tavoitteena on pienentää aiheutettua hiilijalanjälkeä. (Helsingin seurakuntayhtymä 2014, 3.)

4.3 Seuranta alueellisissa metsäohjelmissa

Alueellisten metsäohjelmien toteutumista ei aiempien ohjelmakausien aikana ole systemaattisesti seurattu, vaan ohjelmien etenemisestä on keskusteltu metsäneuvoston kokouksissa. Ohjelmaa toteuttamassa olleet tahot ovat tuoneet näihin kokouksiin tietoa esimerkiksi uudesta hankkeesta, joka on toteuttanut jotakin ohjelman toimenpiteistä. (Lähtenmäki 2016a.) Alueellisten metsäohjelmien ohjelmakaudella 2012–2015 Metsäkeskus seurasi ohjelman toteutusta lähinnä vain omien toimenpiteidensä osalta. Sidosryhmien toteuttamien toimenpiteiden seuranta ei systemaattisesti tehty. Erityisesti tämän puutteen korjaamiseen aiotaan tulevaisuudessa panostaa. (Ylkänen 2016.)

Metsäkeskusten alueyksiköt ja alueelliset metsäneuvostot olivat alueellisten metsäohjelmien ohjelmakaudella 2012–2015 veloitettuja seuraamaan metsäohjelmien tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista vuosittain ja laatimaan edelliseltä vuodelta koosteen Metsäkeskuksen internetsivuille aina kesäkuun loppuun mennessä (Vainikka 2016.). Suomen metsäkeskuksen internetsivuilta löytyykin seurantatiedot ohjelmakaudelta 2012–2015. Muilta alueilta ne ovat vuodelta 2013, Pirkanmaalta ne ovat vuodelta 2014. Esimerkiksi Pirkanmaan osalta seurantatietoja on hakkuista ja puuvarojen käytöstä, metsänhoidosta ja metsänparannuksesta, METSO-ohjelman toteutumisesta sekä ympäristötukihehtaareista vuosilta 2009–2014. Kaikkien metsäohjelman tavoitteiden seurantatietoja ei kuitenkaan ole. Esimerkiksi Pirkanmaan metsäohjelma 2012–2015:n tavoitteesta 15 ”Kehitetään luontomatkailemista ja turvataan metsien virkistyskäyttömahdollisuudet” ei löydy seurantatietoa. (Metsäkeskus 2014; Pirkanmaan metsäohjelma 2012–2015 2012.)

Tikkanen ym. (2009, 246) ovat laatineet prosessikaavion alueellisen metsäohjelman laadinnan ihanteellisesta kulusta. Kaaviossa ohjelmaa tekemässä olevan ryhmän tehtäväksi on asetettu ehdotuksen laatiminen alueelliseksi metsäohjelmaksi. Tähän sisältyy ohjelmaehdotuksen kokoamisen lisäksi myös ohjelman vaikutusten arviointi sekä seurantamittareiden asettaminen. Ohjelmaa on suunniteltu seurattavan seurantakriteereillä ja -mittareilla, jotka mittaavat ohjelman toimintalinjan toteutumista mahdollisimman hyvin. Valtakunnalliset mittarit ovat seurannalle hyvä lähtökohta, mutta koska metsäohjelmat ovat kullakin alueella erilaiset, pitäisi näitä alueellisia erityispiirteitä korostaa myös yksilöllisillä seurantamittareilla. (Tikkanen ym. 2009, 252.)

Tikkasen ym. (2009, 246) prosessikaaviossa alueellisen metsäohjelman toimeenpano ja seuranta on kirjattu alueellisen metsäneuvoston ja metsäorganisaatioiden tehtäväksi. Toimeenpanossa ja seurannassa tulisi arvioida, ovatko metsäohjelman tavoitteet lähteneet toteutumaan, onko toteuttaminen edennyt suunnitellusti ja onko tavoitteita tarpeellista muokata. Seurannassa arvioidaan, kuinka hyvin ohjelmalla on saatu aikaan tavoiteltuja vaikutuksia, onko tavoitteiden asettaminen onnistunut ja toteutuvatko ohjelman toimenpiteet. Tikkasen ym. (2009, 252) mukaan seurantaa tulisi tehdä tarkastelemalla resursseja sekä seurantamittareiden arvoja. Resurssit tulisi olla käytetty suunnitellulla tavalla ja seurantamittareiden arvot muuttuneet haluttuun suuntaan.

Myös Oulun ammattikorkeakoulun HyvAMO-hankkeen tukimateriaalissa alueellisen metsäohjelman laadintaan (2015) alueellisten metsäohjelmien seurantaa varten suositellaan tekemään konkreettinen lista seurantamittareista. Mittareiden tulisi edustaa mahdollisimman hyvin kaikkia kestävyuden ulottuvuuksia, ainakin osan mittareista pitäisi olla maakunnan omia tavoitteita kuvaavia ja niihin tulisi voida vaikuttaa maakunnassa päätettävillä linjauksilla ja toimenpiteillä. Mittareita ei saisi olla liian montaa ja niiden pitäisi olla riittävän konkreettisia. Näin mittarit auttavat käytännön toimenpiteiden suuntaamisessa parhaiten. (Oulun ammattikorkeakoulu 2015a.)

Alueellisille metsäohjelmille määritetyt mittarit ovat tavallisesti olleet tavoitemittareita, eli tavoitteet ovat olleet numeerisia. Tällaisia numeerisia tavoitemittareita ovat esimerkiksi taimikonhoitomäärä hehtaareina tai tiestön parannus kilometreinä vuodessa. Näiden

rinnalle joillekin tavoitteille voi sopia paremmin panosmittari, jossa tuotoksen sijaan mitataan tavoitteen saavuttamiseen tarvittavia toimintapanoksia ja resursseja, kuten rahaa tai henkilötövuosia. (Oulun ammattikorkeakoulu 2015a.)

Vaikka seurantamittarit olisi määritetty konkreettisiksi, voi niiden arvojen hakeminen olla hankalaa. Alueellisten metsäohjelmien seuranta vaihtelee virallisen tilastotiedon hankkimisesta vapaamuotoiseen selvitykseen. Tilastotietoa mittareiden arvoja varten voi saada esimerkiksi Metsätilastollisesta vuosikirjasta tai Metsäkeskuksen omista tilastoista. Kaikkia arvoja ei kuitenkaan saada suoraan laskelmista tai tutkimuksista. Silloin apuna on käytettävä esim. asiantuntija-arviota. Metsäneuvostojen tehtävänä on kutsua koolle seurantakokouksia, joissa on mukana myös ulkopuolisia asiantuntijoita. (Oulun ammattikorkeakoulu 2015b, Oulun ammattikorkeakoulu 2015c.)

Jokaisessa alueellisessa metsäohjelmassa kaudelle 2016–2020 on kerrottu ohjelman seurannasta, mutta ei kovin tarkasti. Muun muassa Pohjois-Pohjanmaan metsäohjelmassa kerrotaan alueellisen metsäneuvoston edistävän ohjelman toteutusta ja seuraavan tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Toimenpiteiden ja tavoitteiden toteutumista arvioidaan vuosittain laadittavassa sähköisessä seurantaraportissa. (Pohjois-Pohjanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 36.) Sen tarkemmin ei muissakaan ohjelmissa kuvata ohjelmien seurannan toteutusta. Lounais-Suomen metsäohjelmassa Metsäkeskuksen kerrotaan vastaavan seurantatiedon keruusta, mutta tietojen keruutapoja ei esitellä (Lounais-Suomen metsäohjelma 2016–2020 2016, 44.).

Metsäohjelmien tavoitteiden toteutumista seurataan mittareiden avulla. Esimerkiksi Keski-Suomen metsäohjelmassa seurannasta kerrotaan, että jokaiselle avaintavoitteelle on määritetty 2–3 mittaria ja tavoitelukua, jotka mahdollisimman yksinkertaisesti kuvaavat tavoitteen toteutumista. Mittarit ovat pääosin Luonnonvarakeskuksen tai Metsäkeskuksen tuottamia metsäalan yleisiä tilastotietoja. (Keski-Suomen metsäohjelma 2016–2020 2016, 42.) Myös muista metsäohjelmista löytyy luetteloita mittareista ja niiden tavoitetasoista.

Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelmassa on jokaiselle tavoitteelle kirjattu toimenpiteiden lisäksi mittarit. Esimerkiksi tavoitteen C ”Puun tasaista markkinoille tuloa edistetään uudistamalla puukauppakulttuuria ja kehittämällä ympärivuotista puunkorjuuta” mittariksi on mainittu metsänkäyttöilmoitusten pinta-ala turvemaidella. Saman ohjelman

loppupuolella on kootusti lueteltu ensin oman alueellisen metsäohjelman alueen mittarit ja sen jälkeen kaikkien metsäohjelmien yhteiset seurantamittarit. Näitä mittareita ovat mm. metsäalan liikevaihdon kehitys (miljoonaa euroa) ja kiinteiden puupolttoaineiden käytön kehitys (miljoonaa m³). (Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 20–31, 44.)

Alueellisten metsäohjelmien seuranta varten on muitakin suunnitelmia, kuin mitä itse ohjelmiin on kirjoitettu. Esimerkiksi Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2016–2020:n toimeenpanoa varten laaditaan vuosittain toimeenpanosuunnitelma, jonka toteutumista seurataan alueellisen metsäneuvoston kokouksissa. Toimeenpanosuunnitelmaan on kirjattu toteuttamisen painopisteet tulevalle vuodelle eli kehittämistavoitteita toteuttavia hankkeita, niiden mittareita, kuten osallistujamääriä, sekä vastuutahot. Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelman toteutumista aiotaan kartoittaa myös vuosittain sidosryhmille lähetettävällä kyselyllä, jossa sidosryhmiä pyydetään kertomaan metsäohjelmaa toimeenpanevista hankkeistaan ja muusta toiminnasta. (Ylkänen 2016.)

Etelä-Savon metsäohjelman toimeenpanon tukemiseksi ja seurannan helpottamiseksi taas on päätetty perustaa kaksi työryhmää, joista toinen keskittyy puuhun ja toinen muuhun ympäristöön. Työryhmät organisoivat seurannan toteutusta, seuraavat ohjelman toteutumista sekä tekevät alueelliselle metsäneuvostolle esityksiä metsäohjelman päivittämiseksi. (Heikkilä 2016.)

Hakkuu- ja taimikonhoidon tavoitteiden toteutumista on ohjelmakaudella 2016–2020 tarkoitus seurata valtakunnallisesti viikoittain reaaliajassa. Hakkuutavoitteet pohjautuvat Metsäkeskuksen metsävaratietoihin sekä Luonnonvarakeskuksen (Luke) valtakunnan metsien inventoinnin (VMI) tietoihin. Tämä Metsäkeskuksen internetsivuilta löytyvän palvelun on tarkoitus valmistua ja olla käytössä syksyllä 2016. (Heikkilä 2016; Vainikka 2016.) Seurantatiedot toimittaa valtaosin Luonnonvarakeskus (Huusko 2016.).

5 AINEISTOT JA MENETELMÄT

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on pohtia Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n seurattavuutta ja seurantamittareita, sekä kehittää ohjelman seurantaa. Seurannan kehittämisen lähtökohtien selvittämiseksi tämän työn seuraavassa luvussa on analysoitu metsäohjelmassa asetettuja tavoitteita, niiden mittareita ja tavoitetasoja. Kaikki tavoitteet on kerätty yhteen taulukkoon, josta näkee millä niistä on mittari ja mille sellainen pitäisi kehittää.

Tätä opinnäytetyötä varten tehdyn tutkimuksen ensimmäinen osa on pääosin laadullinen tavoitteiden ja mittareiden analyysi. Kaiken tutkimuksen pohjana on aina kvalitatiivinen tutkimus, jota käytetään, kun olemassa olevaa tutkimustietoa ei ole. Kvalitatiivisella tutkimuksella selvitetään mistä tekijöistä tutkittava kohde rakentuu ja miten nämä tekijät vaikuttavat toisiinsa. (Kananen 2011, 12.) Pirkanmaan metsäohjelmaa läpikäymällä saa kerättyä tietoa ohjelman tavoitteiden mittareista ja miten ne vaikuttavat koko ohjelmaan, sen toteuttamiseen sekä seurannan kehittämiseen.

Tutkimuksen toinen osa on tätä opinnäytetyötä varten tehty kysely. Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 astui voimaan vuoden 2016 alusta, mutta julkaistiin vasta maaliskuun ensimmäisellä viikolla. Kun kysely toteutettiin toukokuussa 2016, oli ohjelma ollut luetavissa Metsäkeskuksen internetsivuilla vasta vajaat kolme kuukautta. Pirkanmaan alueellista metsäohjelmaa toteuttavat myös monet muut kuin ohjelman laadintaan osallistuneet tahot ja henkilöt, joten oli tärkeää edistää sekä tutkia ohjelman tunnettuutta. Kyselyn avulla haluttiin siis selvittää lähtötilanne ohjelmakauden alussa sekä tehdä metsäohjelmaa tunnetummaksi ja aktivoida metsäammattilaisia tutustumaan siihen.

Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n seurannan avuksi haluttiin kartoittaa, mitä suunnitelmia sidosryhmillä ja yhteistyötahoilla on ohjelman tavoitteiden edistämiseksi ohjelmakauden alussa. Kyselyn tarkoituksena oli myös selvittää kuinka sitoutuneita he ovat metsäohjelman toteuttamiseen sekä saada heiltä ajatuksia seurantamittareiden ja sitä kautta myös koko ohjelman seurannan kehittämiseksi.

Kysely toteutettiin sähköisellä Webropol-kyselytyökalulla. Kyselyä testattiin muutaman kerran ennen sen lähettämistä eteenpäin, ja löydetyt virheet ja epäkäytännöllisyydet korjattiin. Metsäkeskuksen läntisen palvelualueen elinkeinopäällikkö ja tämän opinnäytetyön ohjaaja Ari Lähteenmäki lähetti saatekirjeen (liite 1) sekä linkin kyselyyn sähköpostilla noin 500:lle henkilölle, joiden sähköpostiosoitteet olivat jo Metsäkeskuksen tiedossa. Nämä 500 henkilöä olivat Pirkanmaalla metsäalalla työskenteleviä sekä sidosryhmien edustajia ja he edustivat kaikkia niitä tahoja, jotka ovat mukana toteuttamassa Pirkanmaan metsäohjelmaa. Osa kyselyn saaneista oli osallistunut metsäohjelman tekemiseen esimerkiksi Pirkanmaan metsäneuvoston tai työryhmän jäsenenä, osallistumalla internetkyselyyn tai antamalla lausunnon.

Kysely toteutettiin toukokuun 2016 lopussa. Linkki kyselyyn lähetettiin 19.5. ja siihen sai osallistua 3.6. asti. Vastausaikaa oli siis kaksi viikkoa. Vastausajan puolella välissä lähetettiin muistutusviesti. Webropol-ohjelmasta vastaukset siirrettiin Microsoft Excel-taulukkolaskentaohjelmaan, jotta niitä olisi helpompi käsitellä.

Kyselyssä (liite 2) selvitettiin eri metsäalan organisaatioiden suunnitelmia Pirkanmaan metsäohjelman tavoitteiden edistämiseksi luettelemalla kaikki ohjelman 18 kehittämistavoitetta ja vastaajat saivat arvioida omasta näkökulmastaan kuinka paljon heidän edustamansa organisaatio edistää kutakin tavoitetta asteikolla 1–4. Jokaisen tavoitteen alla oli tekstikenttä, johon vastaajat saivat kuvailla kuhunkin tavoitteeseen liittyvää tulevaa tai jo käynnissä olevaa toimintaansa, kuten hankkeita, kampanjoita, tapahtumia ja muita toimenpiteitä. Kyselyllä selvitettiin myös kuinka hyvin kyselyyn vastanneet ovat tutustuneet Pirkanmaan metsäohjelmaan. Kysymykseen vastattiin asteikolla 1–3, jossa 1 oli ”ei lainkaan”, 2 ”osittain” ja 3 ”perusteellisesti”. Metsäohjelmaa toteuttavien tahojen sitoutuneisuutta ohjelman tavoitteiden toteuttamiseen kysyttiin asteikolla 1–4, jossa 1 oli ”ei lainkaan sitoutunut” ja 4 ”täysin sitoutunut”. Lisäksi kyselyyn vastanneet valitsivat Pirkanmaan metsäohjelman 18:sta kehittämistavoitteesta viisi maakunnalle tärkeintä sekä viisi tavoitetta, joita heidän edustamansa organisaatio edistää voimakkaimmin.

Kyselystä saatuja tuloksia, kuten esimerkiksi organisaatioiden sitoutuneisuutta Pirkanmaan metsäohjelman toteuttamiseen, on käsitelty suurimmaksi osaksi esittämällä yleisyyksiä ympyrä- ja pylväsdiagrammeilla. Luvuissa 6.4 ja 6.5 on käsitelty erikseen tärkeimpien vastausryhmien vastauksia. Kyselyyn vastanneista 23 % (seitsemän vastaajaa) edusti metsänhoitoyhdistyksiä ja 26 % (kahdeksan vastaajaa) metsäteollisuutta. Heidän

mielipidettään siitä, kuinka voimakkaasti heidän organisaationsa toteuttaa kutakin kehittämistavoitetta on verrattu siihen, minkä tavoitteiden toteuttamisen vastuutahoksi se on metsäohjelmassa nimetty. Tulosten esittämiseen on käytetty tyypillistä liikennevaloluokittelua: tavoite on saanut eteensä vihreän ”valon”, jos vastaajat kokevat edistävänsä heidän vastuulleen nimettyä tavoitetta paljon. Jos taas suurin osa vastaajista on kokenut toteuttavansa vastuutavoitetta vähän, on ”valo” punainen.

Tämän opinnäytetyön tutkimuksen toinen osa toteutettiin kvantitatiivisena kyselytutkimuksena. Kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta käytetään silloin, kun tutkittava ilmiö on jo tuttu, tunnetaan ilmiöön vaikuttavat tekijät ja siten tiedetään, mitä mitataan. Määrällisessä tutkimuksessa mitataan lähinnä eri muuttujia, niiden välisten suhteiden vuorovaikutusta ja lasketaan määrällisesti eri tekijöiden esiintymistä. (Kananen 2011, 12.) Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 on tuttu ilmiö, mutta sen toteutumisesta ja toteuttajista haluttiin lisää tietoa. Siksi tämän opinnäytetyön tiedonkeruuta varten tehty kysely on kvantitatiivinen.

6 PIRKANMAAN METSÄOHJELMA 2016–2020:N SEURANNAN ANALYYSI

Kuten muissakin kauden 2016–2020 alueellisissa metsäohjelmissa, myös Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:ssa alueellisen metsäneuvoston kerrotaan seuraavan ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista. Näiden arvioinnista kerrotaan myös laadittavan vuosittain toukokuun loppuun mennessä sähköinen seurantaraportti. (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 52.) Sen tarkemmin ohjelman seuranta ei kuitenkaan itse ohjelmassa kuvata.

Pirkanmaan metsäohjelmassa mittareita ja niiden tavoitetasoja ei ole listattu kootusti mihinkään. Kansallispuistojen ja muiden luontovierailukohteiden vuosittainen kävijämäärätavoite on kerrottu tekstissä Pirkanmaan metsätalouden toimintaympäristöä käsittelevässä luvussa. Muut tavoiteluvut löytyvät metsäohjelman Pirkanmaan metsätalouden tulevaisuutta käsittelevästä osiosta. Tavoitteet on kerrottu mm. uudistushakkuiden pinta-aloille, ainespuun hakkuukertymän rakenteelle sekä neuvontaan ja koulutuksiin osallistuvien metsänomistajien määrälle. Kaikille tavoitteille, kuten tavoitteelle 13 ”Metsäviestinnän kehittäminen”, ei ohjelmassa kuitenkaan ole mittaria. (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016.) Kaikki Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:aan listatut kehittämistavoitteet sekä niiden mittarit on koottu taulukkoon 4.

TAULUKKO 4. Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:aan kirjatut kehittämistavoitteiden mittarit.

Pirkanmaan metsäohjelma 2016 – 2020:n kehittämistavoitteet	Mittarit
1. Hakkuiden lisääminen suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle	Ainespuun hakkuukertymä
	Uudistushakkuiden pinta-alatoteuma
	Kasvatushakkuiden pinta-alatoteuma
2. Puurakentamisen lisääminen maakunnassa	
3. Metsänhoitotöiden määrien huomattava lisääminen	Metsänhoito- ja perusparannustöiden toteuma (esim. metsänviljely, taimikon ja nuoren metsän hoito, kunnostusojitus sekä juurikäävän torjunta)
4. Metsätalouden kannattavuuden parantaminen	Metsänomistajien neuvonta ja koulutus Pirkanmaalla Sama mittari ja sen tavoitetaso (25 000 koulutettavaa/vuosi) koskee myös tavoitetta 12.
5. Logistiikan ja infran parantaminen	Metsäteiden rakentaminen ja perusparantaminen
6. Sähköisten palveluiden ja digitalisaation edistäminen	
7. Metsäbiotalouden ja energiantuotannon edistäminen	Energiapuun käyttö Pirkanmaalla
8. Luontomatkailun kehittäminen ja metsien virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen	Pirkanmaan kansallispuistojen ja muiden luontovie-railukohteiden vuosittainen kävijämäärä
9. Riistan- ja metsänhoidon välisen tasapainon ylläpitäminen Pirkanmaalla	
10. Tietoisuuden lisääminen luonnon hyvinvointi- ja terveystaivaikutuksista	
11. Ammattitaitoisen työvoiman saannin varmistaminen	Lasten ja nuorten osallistuminen metsätapahtumiin Pirkanmaalla
12. Metsänomistajien aktivointi metsäomaisuuden hoitoon	Metsänomistajien neuvonta ja koulutus Pirkanmaalla Sama mittari ja sen tavoitetaso koskee myös tavoitetta 4.
13. Metsäviestinnän kehittäminen	
14. Monimuotoisen metsänhoidon lisääminen ja kehittäminen	
15. Luonnonhoidon toteutusohjelma	
16. Paikkaan sidotun luontotiedon hyödyntäminen	
17. Metsätalouden vesistöhaittojen vähentäminen	
18. Luontolaadun parantaminen	

Pirkanmaan metsäohjelmassa on esitetty vaikuttavuusmittarit ja tavoitetasot suhteellisen helposti mitattavissa oleville tavoitteille, kuten eri hakkuutapojen määrille, ainespuun hakkuukertymille ja metsänomistajien osallistujamäärille eri koulutuksiin (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 27–28, 34.). Näistä tavoitteista voi helposti kerätä nu-

meerista tietoa. Metsäohjelmassa tällainen numeerinen mittari ja sen tavoitetaso on annettu kahdeksalle kehittämistavoitteelle (taulukko 4). Kahdeksastatoista tavoitteesta kymmenellä ei ole tällaista numeerista mittaria ollenkaan.

Ohjelmassa on kuitenkin myös sellaisia tavoitteita, joita on hankalampi mitata numeerisesti, kuten tavoitteen 11 ”Ammattitaitoisen työvoiman saannin varmistaminen” toimenpiteet ”Kehitetään toisen asteen ja ammattikorkeakoulujen metsäalan koulutuksen veto-voimaisuutta Pirkanmaalla” ja ”Kannustetaan ja tuetaan metsäalan yrittäjänä toimimista”. Näiden voidaan katsoa olevan tavoitteiden laadullisia mittareita, joille ei vain ole määritetty tavoitetasoa. Esimerkiksi tavoitteen 8 ”Luontomatkailun kehittäminen ja metsien virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen” alle on kirjattu toimenpiteeksi Pirkanmaan kansallispuistojen kehittäminen. Jonkun asian kehittyminen on laadullinen mittari, jota ei voi mitata numeerisesti. Silti tavoitteen 8 voidaan katsoa toteutuneen vasta, kun luontomatkailua on kehitetty tarpeeksi.

Tavoitteen toteutumisen seurannan helpottamiseksi tavoitteella tulisi olla mittari ja sen tavoitetaso. Esimerkiksi Pirkanmaan metsäohjelman tavoitteella 1 on selkeä tavoitetaso ja sen toteutumista voidaan mitata melko helposti ja yksinkertaisesti numeerisesti: hakkuita halutaan lisätä suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle, joka on 5,3 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Kaikille ohjelman tavoitteille ei ohjelmaan ole määritetty selkeää numeerista mittaria, mutta ne on mahdollista vielä kehittää. Esimerkiksi Pirkanmaan metsäohjelman tavoitteelle 6 ”Sähköisten palveluiden ja digitalisaation edistäminen” ei ole seurantamittaria. Kuitenkin Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelmassa digitalisaation ja uusien teknologioiden mahdollisuuksia mitataan Metsään.fi-palvelun käyttäjien määrällä sekä metsäalan uusien digitaalisten palvelujen/palvelujen kehityshankkeiden määrällä (Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 25.). Mittareiden kehittämiseen voi siis hakea apua esimerkiksi muista alueellisista metsäohjelmista.

Vaikka itse Pirkanmaan metsäohjelmassa ei kaikille tavoitteille ole kirjattu mittareita tai tavoitetasoja, Metsäkeskus on suunnitellut niitä ja metsäohjelman toteuttamista. Esimerkiksi vuodelle 2016 on laadittu lista ohjelman toteuttamisen painopisteistä. Lista on kirjattu Pirkanmaan alueellisen metsäohjelman 18:sta kehittämistavoitteesta kuusi, joiden toimeenpanoon aiotaan vuoden 2016 aikana panostaa erityisesti. Kehittämistavoitteiden yhteyteen on nimetty niitä toteuttavia hankkeita, niiden mittareita, kuten osallistujamääriä, sekä vastuutahoja. (Lähteenmäki 2016b.) Pirkanmaan metsäohjelman, kuten myös

muiden alueellisten metsäohjelmien hakkuu- ja taimikonhoidon tavoitteiden toteutumista aiotaan seurata reaaliajassa Metsäkeskuksen internetsivuilla syksystä 2016 lähtien (Heikkilä 2016; Vainikka 2016.).

7 KYSELYN TULOKSET JA TULOSTEN TARKASTELU

7.1 Vastaajien tiedot

Kyselyyn tuli vastauksia 31 kpl. Vastausprosentti oli vain 6 %. Noin neljäsosa vastaajista (25,8 %, 8 vastaajaa) ilmoitti edustavansa metsäteollisuutta ja neljäsosa (22,6 %, 7 vastaajaa) metsänhoitoyhdistyksiä. Muut vastaajat olivat yksittäisiä eri toimijatahojen edustajia (taulukko 5). Vaikka kyselyyn tuli vastauksia usean eri toimijatahon edustajalta, monen eri Metsäkeskuksen sidosryhmän ja metsäohjelman toteuttajan edustaja ei vastannut tähän kyselyyn, eikä heillä siis ole edustusta vastauksissa ja kyselyn tuloksissa.

TAULUKKO 5. Kyselyyn vastanneiden edustamat toimijatahot

Mitä toimijatahoa kyselyyn vastanneet edustivat	Vastaajien lukumäärä
Metsäteollisuus	8
Metsänhoitoyhdistykset	7
Metsäpalveluyritykset	3
Oppilaitokset	2
Pirkanmaan liitto	2
Suomen metsäkeskus	2
ELY-keskus	1
Kaupungit/kunnat	1
Luonnonvarakeskus	1
Metsäenergiatoimijat	1
Metsähallitus	1
Suomen 4H-liitto	1
Tampereen Seudun Metsänomistajat ry	1
Yhteensä	31

Noin puolet kyselyyn vastanneista edusti joko metsäteollisuutta tai jotakin metsänhoitoyhdistystä. Heidän vastauksensa ovat hyvin edustettuina tämän kyselyn tuloksissa, mikä vastaa myös melko hyvin Metsäkeskuksen yhteistyökumppaneiden todellista edustusta. Metsäteollisuus ja metsänhoitoyhdistykset ovat tärkeässä osassa Pirkanmaan metsäohjelmaa toteutettaessa ja Metsäkeskus tekee heidän kanssaan paljon yhteistyötä. Todellista tilannetta vastaa melko hyvin myös oppilaitosten ja metsänomistajien osuus tähän kyselyyn vastanneista. Pirkanmaalla on vain kaksi metsäopetusta tarjoavaa oppilaitosta ja metsänomistajat taas eivät ole taho, joka toteuttaisi metsäohjelmaa kovin paljon.

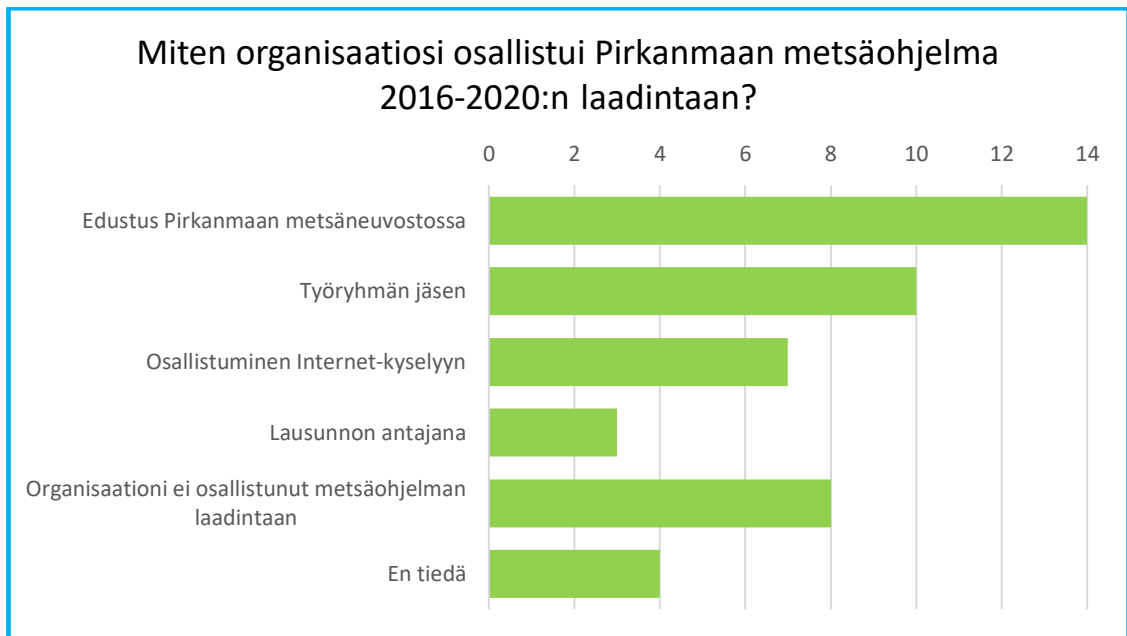
Metsäkeskus tekee yhteistyötä Pirkanmaan kuntien ja kaupunkien kanssa. Tämän kyselyn vastauksissa niistä on edustettuna kuitenkin vain yksi. Pirkanmaan kuntien koko vaihtelee, ja vaikka ne kaikki toteuttavatkin Pirkanmaan metsäohjelmaa, on niillä omiakin tavoitteita, erilaiset resurssit sekä erilainen halu ja mahdollisuus osallistua ohjelman toteuttamiseen. Kyselyn vastauksista ei siis saa kattavasti tietoa kuntien ja kaupunkien suhteesta metsäohjelmaan. Myös metsäpalveluyritysten, metsäenergiatoimijoiden ja Metsähallituksen edustajien vastauksia tuli kyselyyn vähemmän, kuin heidän edustuksensa Metsäkeskuksen yhteistyökumppaneiden joukossa ja merkityksensä metsäohjelman toteutuksessa on.

Toimijatahoa kysyttäessä kyselyssä vastausvaihtoehtoina olivat myös esimerkiksi hyvinvointi- ja matkailuyrittäjät, ympäristö- ja luontojärjestöt, Suomen riistakeskus, riistanhoitoyhdistykset sekä MTK, mutta heidän edustajistaan kukaan ei vastannut kyselyyn. Nämä tahot eivät siis ole edustettuna kyselyn tuloksissa, mikä olisi ollut tärkeää. Todellisuudessa nämäkin tahot toteuttavat Pirkanmaan metsäohjelmaa ja tuovat oman näkökulmansa metsätalouteen esimerkiksi metsäteollisuuden näkökulman rinnalle.

Edustamansa toimijatahon lisäksi vastaajilta kysyttiin organisaation tarkempaa nimeä. Vastaajan tiedot, kuten nimi, asema/tehtävä edustamassaan organisaatiossa sekä sähköpostiosoite kysyttiin mahdollista tarkempaa selvitystä varten, esimerkiksi jos Metsäkeskus haluaa lisää tietoa vastaajien nimeämistä eri kehittämistavoitteisiin liittyvistä hankkeista sekä muusta toiminnasta.

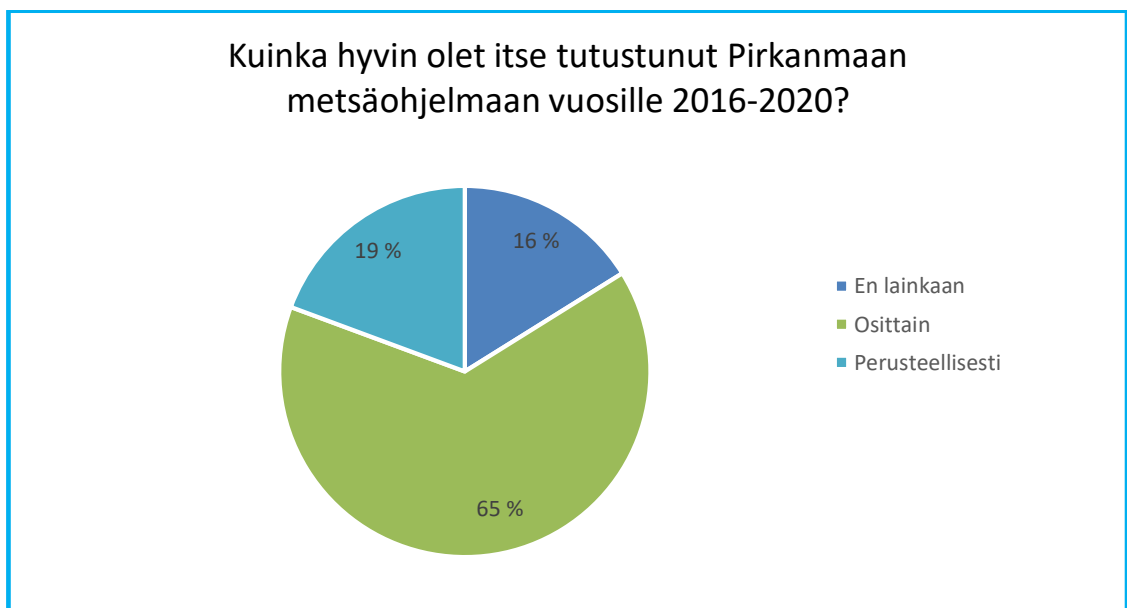
7.2 Organisaatioiden sitoutuneisuus Pirkanmaan metsäohjelmaan

Kyselyssä kysyttiin, miten vastaajan edustama organisaatio oli osallistunut Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n laadintaan. Kysymykseen pystyi valitsemaan useamman vastausvaihtoehdon. Näin oli tehnyt vastaajista yhdeksän. Osa heistä oli valinnut kolme tai neljäkin vastausvaihtoehtoa. Pirkanmaan metsäohjelman laadintaan pystyi osallistumaan vaikuttamalla metsäneuvostossa tai joissakin työryhmistä, osallistumalla Internet-kyselyyn tai antamalla lausunnon. Vastaajista neljällä ei ollut tietoa, miten hänen edustamansa organisaatio oli osallistunut metsäohjelman laadintaan (kuviot 1).



KUVIO 1. Vastaajien edustamien organisaatioiden osallistuminen Pirkanmaan metsäohjelman laadintaan

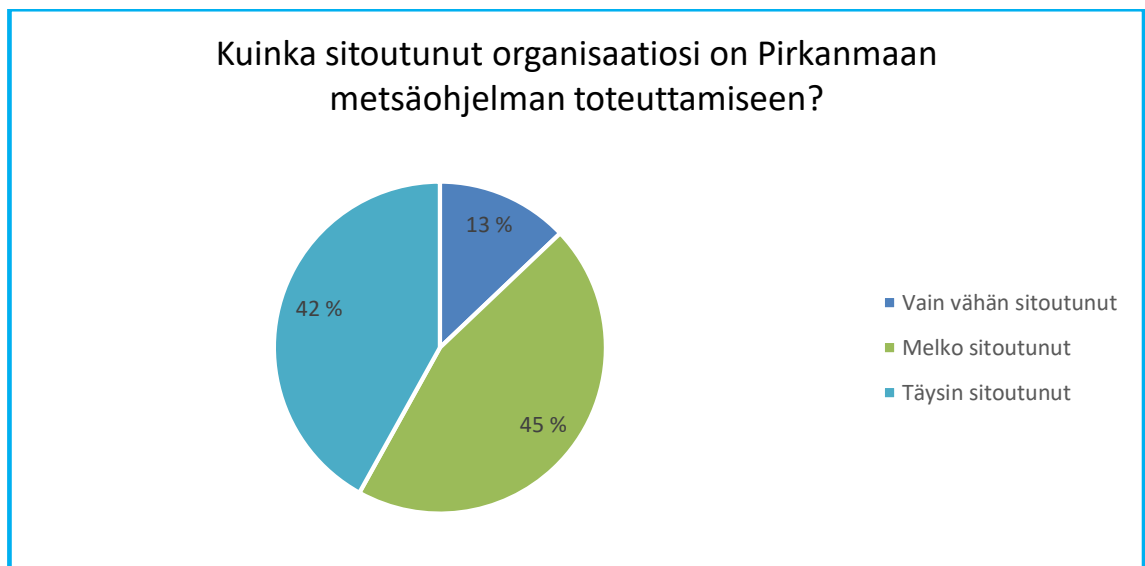
Myöskään itse metsäohjelma ei ollut kaikille vastaajille tuttu ennestään. Yli puolet vastaajista (65 %) kertoi tutustuneensa Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:een osittain, mutta 16 % vastaajista (5 vastaajaa) ei ollut tutustunut metsäohjelmaan ollenkaan. Suunnilleen yhtä moni (19 %) oli tutustunut ohjelmaan kuitenkin perusteellisesti (kuvio 2).



KUVIO 2. Vastaajien tutustuminen Pirkanmaan metsäohjelmaan

Vaikka Pirkanmaan metsäohjelma ei ollut kaikille tuttu ennestään, yksikään kyselyyn vastanneista ei vastannut, ettei hänen edustamansa organisaatio olisi lainkaan sitoutunut

ohjelman toteuttamiseen. Vastanneista 45 % kertoi organisaationsa olevan melko sitoutunut ja melkein yhtä moni (42 %) sanoi sen olevan täysin sitoutunut Pirkanmaan metsäohjelman toteuttamiseen. 13 % vastaajista kertoi organisaationsa olevan vain vähän sitoutunut (kuvio 3).



KUVIO 3. Vastaajien sitoutuneisuus Pirkanmaan metsäohjelman toteuttamiseen

Organisaation sitoutuneisuutta Pirkanmaan metsäohjelman toteuttamiseen sai perustella kysymyksen alle vapaasti. Toteuttamiseen täysin sitoutuneet perustelivat vastaustaan esimerkiksi sillä, että ohjelman toteuttaminen on merkitty organisaation tulostavoitteisiin tai muihin toimintaohjeisiin ja että jonkun on pakko toteuttaa esimerkiksi kansallisia tavoitteita lisätä uusiutuvan energian käyttöä. Metsäohjelman tavoitteiden toteutumisen miellettiin myös hyödyttävän omaa organisaatiota sekä koko maakunnan väestöä hyvinvoinnin ja toimeentulon muodossa. Lisäksi tavoitteita pidettiin tärkeinä metsille ja luonnolle. Eräs vastaajista kertoi voivansa toteuttaa metsäohjelman tavoitteita konkreettisesti omassa työssään.

Ohjelman toteuttamiseen melko sitoutuneiden perustelut olivat hyvin samankaltaisia kuin täysin sitoutuneilla. Metsäohjelman kehittämistavoitteiden kerrottiin liittyvän kiinteästi organisaation jokapäiväiseen toimintaan ja sen toteutumisen takaavan myös organisaation menestymisen tulevaisuudessa. Energiapuun tarpeen uskottiin lisääntyvän tulevaisuudessa ja sen saannin varmistamiseksi on tehtävä jotain. Eräs vastaaja kertoi olevansa ohjelman toteuttamiseen vain melko sitoutunut, sillä ei henkilökohtaisesti pidä kaikkia sen tavoitteita realistisina. Toinen taas ilmoitti edustamansa tahon pitävän metsäohjelman

kehittämistavoitteita hyvinä ja sen olevan sitoutunut niihin tavoitteisiin, jotka voidaan ottaa huomioon organisaation toiminnassa.

Vain vähän toteuttamiseen sitoutuneet vastaajat eivät juuri olleet perehtyneet Pirkanmaan metsäohjelmaan. Perusteluissa kerrottiin, että ohjelman sisältö ei ole tuttu, mutta sitä voisi noudattaa ja toimia sen mukaisesti. Toiset taas eivät olleet tyytyväisiä ohjelmaan tai sen tavoitteisiin.

7.3 Pirkanmaan metsäohjelman tärkeimmät kehittämistavoitteet

Kyselyyn osallistuneilta kysyttiin mitä Pirkanmaan metsäohjelman 18:sta kehittämistavoitteesta he arvioivat organisaatioidensa edistävän voimakkaimmin. Tavoitteista sai valita yhden tai useamman, kuitenkin korkeintaan viisi. Vastauksia kyselyyn tuli 31 ja tavoite 14 ”Monimuotoisen metsänhoidon lisääminen ja kehittäminen” sisältyi 11 vastaajan listaan viidestä voimakkaimmin edistettävästä tavoitteesta ja tavoite 4 ”Metsätalouden kannattavuuden parantaminen” taas 12 vastaajan listaan. Yleisimmin vastaajat kokivat kuitenkin organisaatioidensa edistävän seuraavia tavoitteita, jotka sisältyivät neljäntoista vastaajan vastauksiin:

- 1 Hakkuiden lisääminen suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle
- 3 Metsänhoitotöiden määrien huomattava lisääminen
- 7 Metsäbiotalouden ja energiantuotannon edistäminen
- 12 Metsänomistajien aktivointi metsäomaisuuden hoitoon (kuvio 4.)

Tavoite 15 ei päässyt yhdenkään vastaajan viiden voimakkaimmin edistettävän tavoitteen listalle. Vain harvat vastaajat kokivat organisaatioidensa edistävän tavoitteita 13, 9, 16 ja 17. Viiden voimakkaimmin edistettävän tavoitteen joukkoon tavoite 13 pääsi vain yhdellä vastaajista ja tavoitteet 9, 16 ja 17 päättyivät kukin vain kahden vastaajan valitsemaksi (kuvio 4).



KUVIO 4. Pirkanmaan metsäohjelman tavoitteet, joita vastanneet organisaatiot kokevat edistävänsä voimakkaimmin

Kyselyssä kysyttiin myös, mitkä Pirkanmaan metsäohjelman tavoitteista ovat niitä toteuttavien mielestä tärkeimmät koko maakunnalle ja joiden toteuttaminen pitäisi käynnistää heti vuonna 2016. Metsäohjelman 18:sta kehittämistavoitteesta piti valita viisi tärkeintä ja järjestää ne tärkeysjärjestykseen asteikolla 1–5, jossa 1 tarkoittaa, että tavoite on tärkein maakunnalle ja sen toteuttaminen pitäisi käynnistää ensimmäisenä.

Kaikista tärkeimpänä kehittämistavoitteena maakunnalle pidettiin tavoitetta 1 ”Hakkuiden lisääminen suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle”. Sen asetti viiden tärkeimmän tavoitteen listan ensimmäiselle sijalle seitsemän vastaajaa, eli 22,6 % vastaajista. Viisi vastaajaa, eli 21,7 % piti tärkeimpänä tavoitetta 3 ja neljä vastaajaa, eli 12,9 % taas sanoi tavoitteen 5 olevan maakunnalle tärkein (kuvio 5).



KUVIO 5. Metsäohjelman kehittämistavoitteet, jotka kyselyyn vastanneet nimesivät maakunnalle kaikista tärkeimmäksi

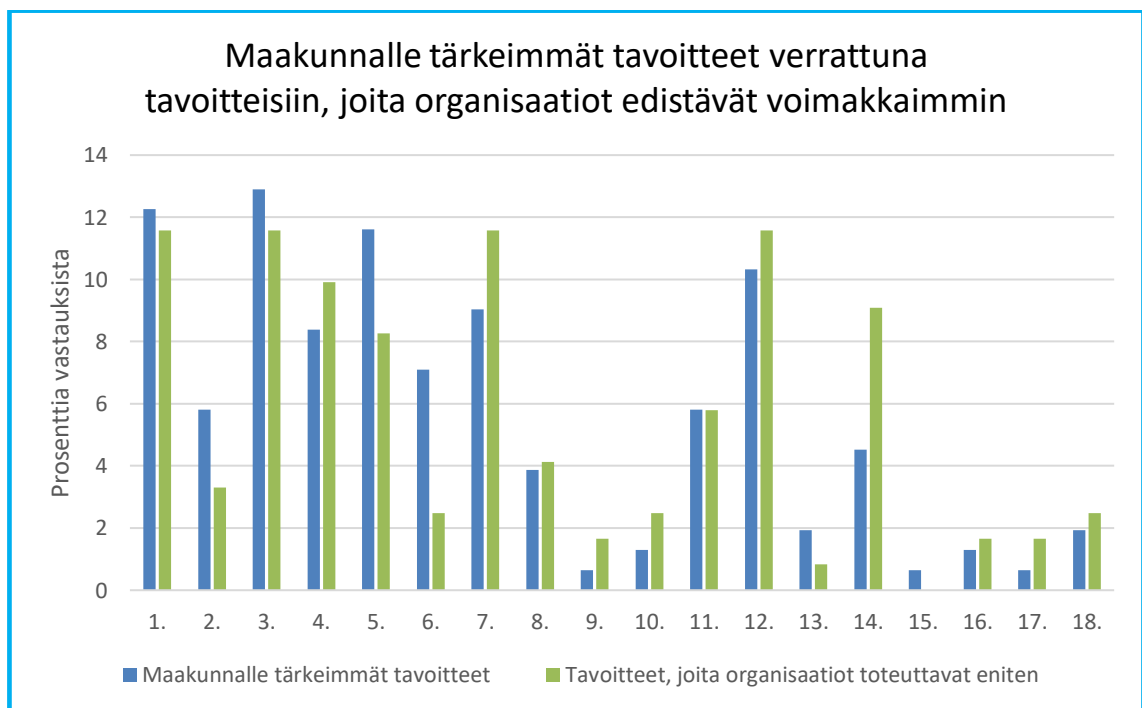
Kun tarkastellaan, mitkä metsäohjelman tavoitteista nimettiin yleisimmin vastaajien viiden koko maakunnalle tärkeimmän tavoitteen joukkoon, nousee tavoite 3 tärkeimmäksi.

Vastaajista 20 eli 64,5 % on nimennyt metsänhoitotöiden määrien huomattavan lisäämisen viiden tärkeimmän tavoitteen joukkoon. Tärkeinä pidetään myös tavoitteita 1 ja 5. Hakkuiden lisääminen suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle oli 19:n, ja logistiikan ja infran parantaminen taas 18:n vastaajan listalla maakunnalle tärkeimmistä kehittämistavoitteista (kuvio 5).



KUVIO 6. Metsäohjelman kehittämistavoitteet, jotka kyselyyn vastanneet nimesivät viiden maakunnalle tärkeimmän tavoitteen joukkoon

Kun vertaillaan kyselyn tuloksia siitä, mitä metsäohjelman kehittämistavoitteista organisaatiot pitävät maakunnalle tärkeimpinä ja mitä taas edistävät itse voimakkaimmin, ovat vastaukset melko saman suuntaiset: samat tavoitteet koetaan maakunnalle tärkeimmiksi, joita itse myös edistetään. Vastauksissa on kuitenkin myös eroja. Esimerkiksi organisaatiot pitävät puurakentamisen lisäämistä, logistiikan ja infran parantamista sekä sähköisten palveluiden edistämistä tärkeämpinä maakunnalle kuin mitä itse kokevat edistävänsä. Eri-tyisesti tavoite 6 ”Sähköisten palveluiden ja digitalisaation edistäminen” erottuu joukosta. Vastaaajista 7,1 % on nimennyt sen maakunnalle tärkeimpien tavoitteiden joukkoon, mutta vain 2,5 % on listannut sen tavoitteisiin, joita hänen organisaationsa edistää eniten. Ero on siis 4,6 prosenttiyksikköä. Metsäbiotalouden edistämistä, metsänomistajien aktivointia ja monimuotoisen metsänhoidon lisäämistä taas organisaatiot kokevat edistävänsä enemmän, kuin he kokevat olevan maakunnalle tärkeää. Esimerkiksi 9,1 % vastaajista on kokenut kehittämistavoitteen 14 ”Monimuotoisen metsänhoidon lisääminen ja kehittäminen” olevan niitä tavoitteita, joita heidän organisaationsa edistävät eniten, mutta vain 4,5 % listannut sen maakunnalle tärkeimpien joukkoon. Ero on 4,6 prosenttiyksikköä (kuvio 7.).



KUVIO 7. Tavoitteet, jotka koetaan maakunnalle tärkeimmiksi verrattuna tavoitteisiin, joita organisaatiot kokevat itse edistävänsä voimakkaimmin

7.4 Metsänhoitoyhdistykset vastuutahona

Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n jokaiselle kehittämistavoitteelle on merkitty vastuutahot, joiden on suunniteltu toteuttavan kutakin tavoitetta. Ohjelman kahdeksastatoista tavoitteesta suurimpaan osaan on merkitty vastuutahoksi metsänhoitoyhdistykset. Vain neljässä tavoitteista metsänhoitoyhdistykset eivät ole vastuutahona. (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 40–43.)

Kyselyyn vastasi seitsemän metsänhoitoyhdistyksiä edustavaa henkilöä. He kokivat edustamiensa organisaatioiden edistävän vastuullaan olevia tavoitteita melko paljon. Taulukkoon 6 on listattu kaikki neljätoista metsäohjelman kehittämistavoitetta, joihin metsänhoitoyhdistykset on merkitty vastuutahoksi, sekä metsänhoitoyhdistyksiä kyselyssä edustaneiden henkilöiden vastaukset kysymykseen ”Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?” kunkin tavoitteen osalta. Tavoitteen edessä on vihreä ruutu, jos suurin osa vastanneista (neljä tai enemmän) on kokenut organisaationsa edistävän tavoitetta erittäin paljon tai paljon. Keltainen ruutu tarkoittaa, että suunnilleen puolet vastaajista (kolme tai neljä henkilöä) on arvioinut organisaationsa toteuttavan tavoitetta erittäin paljon tai paljon ja puolet taas kokenut organisaationsa edistävän tavoitetta vain vähän. Punainen ruutu on tavoitteen edessä, jos suurin osa vastaajista on arvioinut, että hänen organisaationsa edistää kehittämistavoitetta vain vähän.

TAULUKKO 6. Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n tavoitteet, joihin metsänhoitoyhdistykset on nimetty vastuutahoksi sekä heidän vastauksensa kyselyyn

	Tavoitteet, joissa metsänhoitoyhdistykset vastuutahona	Kuinka voimakkaasti vastaaja kokee organisaationsa edistävän kehittämistavoitetta kaudella 2016-2020? (vastausten määrä)		
		erittäin paljon /paljon	vähän	ei lainkaan /tavoite ei koske meitä
	1. Hakkuiden lisääminen suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle	7	0	0
	2. Puurakentamisen lisääminen maakunnassa	1	5	1
	3. Metsänhoitotöiden määrien huomattava lisääminen	7	0	0
	4. Metsätalouden kannattavuuden parantaminen	5	2	0
	5. Logistiikan ja infran parantaminen	2	4	1
	6. Sähköisten palveluiden ja digitalisaation edistäminen	3	4	0
	7. Metsäbiotalouden ja energiantuotannon edistäminen	6	1	0
	9. Riistan- ja metsänhoidon välisen tasapainon ylläpitäminen Pirkanmaalla	4	2	1
	11. Ammattitaitoisen työvoiman saamin varmistaminen	5	2	0
	12. Metsänomistajien aktivointi metsäomaisuuden hoitoon	7	0	0
	13. Metsäviestinnän kehittäminen	4	3	0
	14. Monimuotoisen metsänhoidon lisääminen ja kehittäminen	1	5	1
	16. Paikkaan sidotun luontotiedon hyödyntäminen	3	4	0
	17. Metsätalouden vesistöhaittojen vähentäminen	5	2	0

Kahdeksan kehittämistavoitteen osalta suurin osa vastaajista on kokenut, että heidän edustamansa metsänhoitoyhdistys edistää tavoitetta erittäin paljon tai paljon. Näitä tavoitteita ovat esimerkiksi tavoitteet 1, 3, 4 ja 12 (taulukko 6). Hakkuiden ja metsänhoitotöiden määrien lisääminen, metsätalouden kannattavuuden parantaminen sekä metsänomistajien aktivointi voidaan käsittää helposti osaksi metsänhoitoyhdistysten päivittäistä työnkuvaa. Kyselyyn vastanneet ovat työssään näiden asioiden ja tavoitteiden kanssa tekemisissä päivittäin, joten niiden edistäminen ja niiden hyväksi tehty konkreettinen työ on helpompi nähdä. He neuvovat metsänomistajille aktiivista metsänhoitoa (tavoite 12) ja ottavat vesistöt huomioon suunnitellessaan leimikoita (tavoite 17). Metsänhoitoyhdistykset tekevät varmasti näiden tavoitteiden toteutumisen eteen töitä, mutta niiden arkipäiväisyyden vuoksi niiden kohdalla on ehkä ollut helpompi vastata ”erittäin paljon” tai ”paljon”.

Tavoitteet 6, 13 ja 16 ovat metsänhoitoyhdistyksien vastuulla olevat tavoitteet, joita puolet vastaajista kokivat organisaatioidensa toteuttavan erittäin paljon tai paljon ja puolet taas ajatteli organisaationsa osallistuvan vain vähän niiden toteutumiseen. Vastaajat kokivat taas edistävänsä puurakentamisen ja monimuotoisen metsänhoidon lisäämistä sekä logistiikan ja infran parantamista, eli tavoitteita 2, 5 ja 14, enimmäkseen vain vähän. Nämä kuusi tavoitetta ovat sellaisia, joiden toteutumiseen metsänhoitoyhdistyksillä olisi suurikin vaikutusmahdollisuus, mutta ne eivät ehkä usko mahdollisuuksiinsa itse.

Uusinta Pirkanmaan alueellista metsäohjelmaa laadittaessa metsänhoitoyhdistysten on suunniteltu toteuttavan tiettyjä tavoitteita. Yleisesti ne kokevat itse edistävänsä melko paljon juuri näitä tavoitteita, joiden vastuutahoksikin ne on nimetty. On vain kolme metsänhoitoyhdistysten vastuulle nimettyä tavoitetta, joista vastaajat kokevat edistävänsä vain vähän.

7.5 Metsäteollisuus vastuutahona

Metsäteollisuus on merkitty vastuutahoksi Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n kahdeksastatoista tavoitteesta kahteentoista (Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 40–43.). Kyselyyn vastasi kahdeksan henkilöä, jotka ilmoittivat edustavansa metsäteollisuutta. Näistä kahdeksasta kolme on sahoja ja vain kaksi vastaajaa edustaa kolmea isointa metsäyhtiötä. Muut vastaajista toimivat esimerkiksi energiantuotannossa tai puutavaran kuljetuksessa.

Taulukkoon 7 on listattu kaikki kaksitoista metsäohjelman kehittämistavoitetta, joihin metsäteollisuus, metsäteollisuusyritykset tai metsäyhtiöt on merkitty vastuutahoksi, sekä metsäteollisuutta kyselyssä edustaneiden henkilöiden vastaukset kysymykseen ”Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?” kunkin tavoitteen osalta. Tavoitteen edessä on vihreä ruutu, jos suurin osa vastanneista on kokenut organisaationsa edustavan tavoitetta erittäin paljon tai paljon. Keltainen ruutu tarkoittaa, että suunnilleen puolet vastaajista (neljä tai kolme henkilöä) on arvioinut organisaationsa toteuttavan tavoitetta erittäin paljon tai paljon ja puolet taas kokenut organisaationsa edistävän tavoitetta vain vähän. Punainen ruutu on tavoitteen edessä, jos suurin osa vastaajista on arvioinut, että hänen organisaationsa edistää kehittämistavoitetta vain vähän tai ei lainkaan.

TAULUKKO 7. Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n tavoitteet, joihin metsäteollisuus on nimetty vastuutahoksi sekä heidän vastauksensa kyselyyn

Tavoitteet, joissa metsäteollisuus vastuutahona	Kuinka voimakkaasti vastaaja kokee organisaationsa edistävän kehittämistavoitetta kaudella 2016-2020? (vastausten määrä)		
	erittäin paljon /paljon	vähän	ei lainkaan /tavoite ei koske meitä
1. Hakkuiden lisääminen suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle	6	1	1
2. Puurakentamisen lisääminen maakunnassa	1	5	2
3. Metsänhoitotöiden määrien huomattava lisääminen	3	1	4
4. Metsätalouden kannattavuuden parantaminen	2	3	3
5. Logistiikan ja infran parantaminen	4	3	1
7. Metsäbiotalouden ja energiantuotannon edistäminen	4	3	1
11. Ammattitaitoisen työvoiman saannin varmistaminen	3	4	1
12. Metsänomistajien aktivointi metsäomaisuuden hoitoon	1	7	0
13. Metsäviestinnän kehittäminen	1	5	2
14. Monimuotoisen metsänhoidon lisääminen ja kehittäminen	0	6	2
16. Paikkaan sidotun luontotiedon hyödyntäminen	3	4	1
17. Metsätalouden vesistöhaittojen vähentäminen	1	4	3

Se, että vastaajajoukko on monipuolinen ja vain kaksi kyselyyn vastanneista edustaa kolmea isointa metsäyhtiötä, vaikuttaa kyselyn tuloksiin. Metsäteollisuuden vastaajat eivät ehkä siksi koe organisaatioidensa toteuttavan metsäohjelman tavoitteita niin paljon kuin metsäohjelman tavoitteissa on oletettu. Ainoa tavoite, jota suurin osa vastaajista kokee organisaationsa edistävän erittäin paljon tai paljon on hakkuiden lisääminen suurimmalle kestävälle tasolle (taulukko 7).

Tavoitteet 5 ja 7 ovat ne kaksi tavoitetta, joita puolet metsäteollisuuden edustajista koki organisaatioidensa edistävän erittäin paljon tai paljon ja puolet taas ajatteli organisaatioidensa osallistuvan vain vähän niiden toteuttamiseen. Suurinta osaa, jopa yhdeksää kahdestatoista metsäteollisuuden vastuulle nimetystä metsäohjelman tavoitteesta, kyselyyn vastanneet kokivat kuitenkin organisaatioidensa edistävän vain vähän tai ei lainkaan.

Vaikka jokaiselle Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n kehittämistavoitteelle on nimetty vastuutahoja, voivat tavoitteita toteuttaa myös muut metsäalan toimijat. Kyselyyn ei myöskään saatu vastauksia kaikilta metsäohjelmaa toteuttavilta tahoilta ja saadut vastaukset ovat vain toteuttamissuunnitelmia koko ohjelmakaudelle 2016–2020.

7.6 Pirkanmaan metsäohjelman mittareiden kehittäminen

Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:ssa on esitetty vaikuttavuusmittarit ja tavoitetasot kehittämistavoitteille, joista on suhteellisen helppo kerätä numeerista tietoa. Ohjelmaan listatut kehittämistavoitteet sekä niiden mittarit on koottu taulukkoon 4 sivulla 36. Ohjelmassa on kuitenkin myös sellaisia tavoitteita, joita on hankalampi mitata numeerisesti sekä tavoitteita, joille ei ohjelmaan ole määritetty lainkaan mittaria tai sen tavoitetasoa. Mittarit ja niiden tavoitetasot helpottavat ja mahdollistavat tavoitteen toteutumisen seurannan.

Tätä opinnäytetyötä varten tehdyn kyselyn tarkoituksena oli mm. kerätä vastaajilta ideoita ja ajatuksia seurantamittareiden kehittämiseksi. Kyselyssä lueteltiin kaikki Pirkanmaan metsäohjelman 18 kehittämistavoitetta ja vastaajat saivat arvioida omasta näkökulmastaan, kuinka paljon heidän edustamansa organisaatio edistää kutakin tavoitetta, sekä vapaasti kuvailla kuhunkin tavoitteeseen liittyvää tulevaa tai jo käynnissä olevaa toimintaansa. Alle on listattu kaikki Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n 18 kehittämistavoitetta, kerrottu niiden mahdolliset jo olemassa olevat mittarit sekä minkälaisia ideoita kyselyn vastauksista saa uusien mittareiden asettamiseen.

1 Hakkuiden lisääminen suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle

Tavoitteelle on Pirkanmaan metsäohjelmassa määritetty mittareiksi ainespuun hakkuukertymät erikseen eri puutavaralajien osalta ja yhteensä, sekä uudistus- ja kasvatushakkuiden pinta-ala toteumat. Tavoitteena on lisätä ainespuun hakkuumäärää suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle 5,3 miljoonaan kuutiometriin vuodessa. Kehittämistavoitteella on siis selkeä mittari sekä tavoitetaso. Kyselyyn vastanneet organisaatiot aikovat toteuttaa tavoitetta mm. kehittämällä puukauppapalveluita, järjestämällä koulutustilaisuuksia metsänomistajille, innostamalla lapsia ja nuoria kiinnostumaan metsistä sekä aktiivisella metsänomistajilla puukauppaan ja metsänhoitoon.

2 Puurakentamisen lisääminen maakunnassa

Tälle kehittämistavoitteelle ei ole Pirkanmaan metsäohjelmassa määritetty mittaria. Tavoitteen alle on toimenpiteiksi mainittu mm. puurakentamisen eduista tiedottaminen sekä vaikuttaminen kunnan päättäjiin ja kaavoitukseen, joka esiintyy useamman kerran myös

kyselyn vastauksissa. Tämän kehittämistavoitteen mittariksi voisikin suunnitella esimerkiksi puurakentamisen suosimista kaavoitusratkaisuissa tai maakunnan uusien puurakennushankkeiden määrää. Muita vastaajien mainitsemia tämän tavoitteen toteuttamistapoja on metsänomistajien kannustaminen puun käyttöön rakentamisessa.

3 Metsänhoitotöiden määrien huomattava lisääminen

Pirkanmaan metsäohjelmassa on tälle tavoitteelle määritetty mittariksi metsänhoito- ja perusparannustöiden toteuma. Metsänviljelylle, taimikon- ja nuoren metsän hoidolle, taimikonvarhaisoidolle, kunnostusojitukselle, terveyslannoitukselle, kasvatuslannoitukselle sekä juurikäävän torjunnalle on kaikille määritetty tavoitetasot. Tähän kehittämistavoitteeseen sisältyy metsänhoitotöiden määrän lisäämisen lisäksi myös tavoite töiden laadun ja tuottavuuden parantamisesta sekä eri tekniikoiden kehittämisestä. Näiden tavoitteiden mittaaminen on hankalampaa eikä niille ole mittaria metsäohjelmassa. Kyselyyn vastanneet organisaatiot aikovat toteuttaa tavoitetta järjestämällä koulutuksia sekä uusien laitteiden työnäytöksiä metsänomistajille ja markkinoimalla metsänhoitopalveluita aktiivisemmin. Näitä on kuitenkin hankala jalostaa mittareiksi.

4 Metsätalouden kannattavuuden parantaminen

Tämän tavoitteen mittarina voidaan pitää Pirkanmaan metsäohjelmaan kirjattua metsänomistajien neuvonta- ja koulutusmäärää Pirkanmaalla. Tämä sama mittari ja tavoitetaso koskevat myös kehittämistavoitetta 12 ja voidaan yhdistää myös muihin metsäohjelman tavoitteisiin. Se ei silti kunnolla mittaa sitä, onko metsätalouden kannattavuus parantunut.

Metsätalouden kannattavuutta haluttaisiin Pirkanmaan metsäohjelman mukaan parantaa kasvattamalla metsätilojen kokoja, muuttamalla metsänomistusrakennetta sekä alentamalla metsänomistajien keski-ikää kannustamalla metsänomistajia sukupolvenvaihdoksiin. Metsänomistajan iän on tutkimuksissa todettu vaikuttavan puukauppa-aktiivisuuteen ja hakkuumääriin: nuoret metsänomistajat hakkaavat puuta enemmän kuin iäkkäämmät (Hänninen, Karppinen & Leppänen 2011, 71.). Aktiivisempien ja aikaisempien sukupolvenvaihdosten myötä metsänomistajien keski-ikä laskisi, nuorempi metsänomistajasukupolvi tekisi enemmän puukauppaa ja metsätalous olisi kannattavampaa. Mahdollinen mittari kannattavuuden paranemiseen voisi siis olla metsänomistajien keski-ikä ja kuinka paljon sen toivottaisiin laskevan maakunnassa. Kyselyyn vastanneet kertovat parantavansa kannattavuutta neuvonnalla ja aktivoimalla metsänomistajia hoitamaan metsiään.

5 Logistiikan ja infran parantaminen

Tälle kehittämistavoitteelle on Pirkanmaan metsäohjelmassa mittari, metsäteiden rakentaminen ja perusparantaminen. Teiden parantamisen lisäksi maakunnassa on metsäohjelman mukaan tavoitteena kehittää myös puuterminaaleja. Tätä varten mittaria ei ole, eikä sen kehittämiseen saa apua kyselyn vastauksista. Kyselyyn vastanneet organisaatiot aikovat toteuttaa tavoitetta tekemällä tutkimusta metsäautoteistä sekä vaikuttamalla kaa-voitukseen ja terminaalien suunnitteluun.

6 Sähköisten palveluiden ja digitalisaation edistäminen

Tälle tavoitteelle ei ole määritetty mittaria Pirkanmaan metsäohjelmassa. Toimenpiteiksi tämän tavoitteen toteuttamiseksi on metsäohjelmassa mainittu esimerkiksi uusien sähköisten palveluiden ja mobiilisovellusten käyttöönoton aktivointi sekä Metsään.fi-palvelun kehittäminen ja käyttäjien aktivointi. Kyselyn vastaajat kertovat toteuttavansa kehittämistavoitetta käyttämällä itse uusia palveluita aktiivisemmin, antamalla niistä palautetta sekä kehottamalla metsänomistajia käyttämään Metsään.fi-palvelua ja neuvomalla heitä sen käytössä. Näiden toteutumista on hankala mitata. Mittarina voisi kuitenkin käyttää esim. Metsään.fi-palvelun tai muiden digitaalisten palveluiden käyttäjämääriä, sekä metsänomistajien että metsäammattilaisten osalta. Näin on tehty esimerkiksi Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2016–2020:ssa. (Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2016–2020 2016, 25.).

7 Metsäbiotalouden ja energiantuotannon edistäminen

Tavoitteen mittarina on energiapuun käyttö Pirkanmaalla. Pirkanmaan metsäohjelmaan on erikseen eroteltu metsähakkeen sekä kuoren, purun, jätetuun ym. käytön määrätavoitteet. Tätä tavoitetta aiotaan kyselyn vastausten mukaan toteuttaa tukemalla pienpuun käyttöä, järjestämällä työnäytöksiä sekä erilaisten hankkeiden avulla. Tekeillä on esimerkiksi selvitys metsäbiomassan sivuvirtojen paremmasta hyödyntämisestä.

8 Luontomatkailun kehittäminen ja metsien virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen

Pirkanmaan metsäohjelmassa on tälle tavoitteelle määritetty mittariksi Pirkanmaan kansallispuistojen ja muiden vierailukohteiden vuosittainen kävijämäärä. Kyselyyn vastanneet organisaatiot aikovat osallistua luontomatkailun terveysvaikutuksiin liittyviin hank-

keisiin, järjestää luontoteemapäiviä koululaisille, ottaa virkistyskäytön huomioon metsänkäsittelyä suunniteltaessa ja tehtäessä sekä osallistua luontopolkujen ja muiden virkistysalueiden suunnitteluun ja kunnostukseen. Kävijämäärien lisäksi mittariksi voisikin suunnitella esimerkiksi juuri virkistysalueiden kunnostustoimien määrää.

9 Riistan- ja metsänhoidon välisen tasapainon ylläpitäminen Pirkanmaalla

Tavoitteelle ei Pirkanmaan metsäohjelmassa ole määritetty mittaria. Kyselyyn vastanneet kertovat toteuttavansa tavoitetta huomioimalla riistanäkökoikat hakkuita suunniteltaessa ja toteutettaessa sekä järjestämällä neuvontaa niin metsänomistajille kuin ammattilaisillekin. Kyselyn vastauksista ei ole apua mittarin kehittämiseen tälle tavoitteelle.

10 Tietoisuuden lisääminen luonnon hyvinvointi- ja terveystaikutuksista

Myöskään tälle kehittämistavoitteelle ei ole määritetty mittaria. Kyselyn vastauksissa tavoitteen toteuttamistavoiksi mainitaan metsänomistajien tiedottaminen asiasta, retkien järjestäminen kansallispuistoihin sekä hyvinvointi- ja terveystaikutusten sekä metsänomistajien toiveiden huomioiminen hakkuita suunniteltaessa ja toteutettaessa. Tähän aiheeseen liittyvien retkien ja tapahtumien määrää voisi käyttää mittarina, mutta muuta apua kyselyn vastauksista ei ole.

11 Ammattitaitoisen työvoiman saannin varmistaminen

Tämän kehittämistavoitteen mittariksi on Pirkanmaan metsäohjelmassa määritetty lasten ja nuorten osallistuminen metsätapahtumiin Pirkanmaalla. Tavoitteeseen liittyy kuitenkin myös toisen asteen ja ammattikorkeakoulujen metsäalan koulutuksen vetovoimaisuuden parantaminen Pirkanmaalla, metsäalan yrittäjyyden tukeminen sekä yleinen metsäalan positiivisen imagon kehittäminen. Kyselyyn vastanneet organisaatiot aikovat toteuttaa tätä tavoitetta järjestämällä tapahtumia ja koulutusta lapsille ja nuorille, tarjoamalla harjoittelupaikkoja opiskelijoille ja tuomalla asian esille. Metsäalan yrittäjyyden tukemiseen liittyvää mittaria ei ole, eikä sen kehittämistä käsitelty kyselyn vastauksissa.

12 Metsänomistajien aktivointi metsäomaisuuden hoitoon

Tämän tavoitteen mittarina voidaan pitää metsänomistajien neuvonta- ja koulutusmäärää Pirkanmaalla, kuten tavoitteessa 4. Myös kyselyyn vastanneet organisaatiot aikovat neuvoa, tiedottaa metsänomistajia sekä järjestää koulutuksia tämän tavoitteen toteuttamiseksi. Metsänomistajia aiotaan myös kannustaa laadukkaaseen metsänhoitoon.

13 Metsäviestinnän kehittäminen

Tälle kehittämistavoitteelle ei ole mittaria Pirkanmaan metsäohjelmassa. Kyselyyn vastanneet organisaatiot ovat suunnitelleet toteuttavansa tavoitetta viestimällä itse aktiivisesti sosiaalisessa mediassa, tiedottamalla ajankohtaisista metsäasioista jäsenlehdissä ja muissa kanavissa ja tätä kautta myös vaikuttamalla maakunnallisiin päättäjiin. Näitä on kuitenkin hankala mitata tai kehittää niistä mittaria.

14 Monimuotoisen metsänhoidon lisääminen ja kehittäminen

Tavoitteelle ei ole mittaria. Pirkanmaan metsäohjelmassa mainitaan tavoitteen alle listatuissa toimenpiteissä lehtojen luonnonhoidolliset hakkuut, ojitettujen korprien ennallistaminen ja harjujen paahdeympäristöjen hoito. Tällaisten erikoisten hakkuiden pinta-alatoimea voisi käyttää yhtenä tavoitteen mittareista. Kyselyyn vastanneet kertovat olevansa mukana eri hankkeissa, järjestävänsä koulutusta ja noudattavansa hakkuita suunniteltaessa sertifiointin vaatimuksia tavoitteen toteuttamiseksi.

15 Luonnonhoidon toteutusohjelma

Tavoitteelle ei ole mittaria, mutta sitä ei tarvitakaan. Tavoitteena on ollut laatia Pirkanmaan luonnonhoidon alueellinen toteutusohjelma. Se on jo laadittu itse metsäohjelman laadinnan yhteydessä, joten tavoitteeseen on päästy.

16 Paikkaan sidotun luontotiedon hyödyntäminen

Pirkanmaan metsäohjelmassa ei ole määritetty mittaria tälle tavoitteelle. Kyselyn vastausten mukaan tavoitetta aiotaan toteuttaa järjestämällä koulutusta ja tiedottamalla metsänomistajia asioista, kuten metsäsertifiointista. Kyselyn vastauksista ei ole apua mittarin kehittämiseksi tälle tavoitteelle.

17 Metsätalouden vesistöhaittojen vähentäminen

Tällekään tavoitteelle ei ole määritetty mittaria Pirkanmaan metsäohjelmassa. Kyselyyn vastanneet aikovat toteuttaa tavoitetta järjestämällä aiheesta koulutuksia ammattilaisille sekä ottamalla vesistöt paremmin huomioon työmaasuunnittelussa. Näistä on vaikeaa kehittää mittaria kehittämistavoitteelle. Sen sijaan vesistöille aiheutuneita haittoja ja niiden huomioimista (esimerkiksi tarpeeksi leveiden suojavyyhykkeiden jättäminen) metsiä harkittaessa voisi olla mahdollista mitata ja käyttää mittarina.

18 Luontolaadun parantaminen

Tälle kehittämistavoitteelle ei ole määritetty mittaria. Kyselyn vastauksissa tavoitetta kerrotaan toteutettavan kouluttamalla toimijoita ja parantamalla korjuujäljen laatua. Kyselyn vastauksista ei ole apua kehittämään mittaria tavoitteelle, jonka toteutumista on hankala mitata.

Metsäkeskus tekee vuosittain yksityismetsissä valtakunnallisia luontolaadun arviointeja. Luonnonhoidon asiantuntija arvioi maastokäynnillä kuinka hyvin luonnonhoito on otettu huomioon hakkuilla. Näillä maastokäynneillä tietoa kerätään esimerkiksi vesiensuojelun ja maanmuokkauksen laadusta sekä säästöpuiden määrästä. (Metsäkeskus 2015d.) Kehittämistavoitteen 18 alle listatuissa toimenpiteissä kerrotaan, että Metsäkeskus haluaa kehittää tätä luontolaadun arviointia ja korjuujäljen tarkastuksia. Arvioinnin kehittymistä on hankala mitata, mutta niiden tuloksia tulkitsemalla voi seurata luontolaadun paranemista ja kehittää sille mittareita.

Yleisesti kyselyyn tulleista vastauksista on vain vähän apua uusien mittareiden kehittämiseen metsäohjelman tavoitteille, joilla ei mittaria ole. Joitain ideoita vastauksista kuitenkin saa. Kyselyn vastauksia voikin käyttää metsäohjelman kehittämiseksi sekä seurannan helpottamiseksi ja konkretisoimiseksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tätä opinnäytetyötä varten tehdyn kyselyn tulosten perusteella Pirkanmaan metsäohjelma ei ole kaikille metsäalalla työskenteleville ja ohjelmaa toteuttaville tuttu. Kyselyyn vastanneista 16 % (5 vastaajaa) ei ollut tutustunut ohjelmaan ollenkaan ennen vastaamistaan. Ohjelman huonosta tunnettuudesta kertoo myös se, että vastaajista neljä ei tiennyt, miten hänen edustamansa organisaatio oli osallistunut Pirkanmaan metsäohjelman laadintaan. Metsäohjelman laadintaprosessi ei siis luultavasti ole tuttu tai ainakaan siihen osallistumisesta ei yleisesti puhuta organisaatioissa.

Kyselyyn vastanneet metsänhoitoyhdistyksiä edustaneet henkilöt kokivat toteuttavansa heidän vastuulleen annettuja Pirkanmaan metsäohjelman tavoitteita pääosin hyvin. Metsäteollisuutta edustaneiden vastaajien kohdalla tilanne taas on toinen: he kokivat organisaatioidensa edistävän yhdeksää kahdestatoista vastuulleen nimetystä metsäohjelman kehittämistavoitteesta vain vähän tai ei lainkaan. Voi olla, että kaikki metsäohjelmaa toteuttavat tahot eivät koe edistävänsä vastuulleen kirjattuja tavoitteita niin paljon, kuin metsäohjelmaa laadittaessa on suunniteltu, koska tavoitteiden sisältöä ei ole ymmärretty kokonaan tai sillä tavalla kuin on ollut tarkoitus. Vastaajilla voi olla eri käsityksiä siitä, mitä tavoitteen toteutuminen tarkoittaa ja kuinka isoja toimia ja hankkeita sen toteuttaminen vaatii: kuinka paljon tavoitteen eteen tulee tehdä ja kuinka laaja-alaisia toimien vaikutusten tulee olla, jotta tavoitetta voi sanoa edistäneensä paljon tai erittäin paljon. Tämä taas voi johtua siitä, etteivät kyselyyn vastanneet ole perehtyneet metsäohjelmaan kunnolla tai sitä ei ole luettu ollenkaan. Metsäohjelmassa jokaisen kehittämistavoitteen perässä on toimenpiteitä, joiden avulla tavoitteet on helpompi hahmottaa. Ne toimivat myös esimerkkinä sille, mitä tavoitteen eteen toivotaan tehtävän. Kyselyssäkin jokaisen tavoitteen alle oli mainittu yksi tai kaksi mahdollista toimenpidettä helpottamaan tavoitteen ymmärtämistä.

Vaikka kyselyyn vastanneet ehkä kokevat organisaatioidensa edistävän Pirkanmaan metsäohjelmaa vain vähän, sen toteuttamiseen ollaan kuitenkin sitoutuneita. Vastaajista 87 % kertoi organisaationsa olevan toteuttamiseen melko tai täysin sitoutunut. Sitoutuneisuutta mittaavan kysymyksen alle tulleiden perusteluiden mukaan metsäohjelma, sen tavoitteet sekä toteutuminen koetaan tärkeiksi ja kehittämistavoitteiden liittyvän kiinteästi jokapäiväiseen työhön. Metsäohjelman toteuttamisessa mukana oleminen koetaan siis

ehkä helpoksi ja toisaalta myös automaatioksi. Halukkuutta ohjelman toteutumisen edistämiseen siis on.

Jotta Pirkanmaan metsäohjelmaa toteuttavat tahot tuntisivat sen paremmin ja tietäisivät miten voivat sitä edistää, on metsäohjelmaa tehtävä tunnetummaksi maakunnassa ja erityisesti metsäalalla työskentelevien keskuudessa. Tunnettuutta voi kasvattaa esimerkiksi tätä opinnäytetyötä varten tehdyn kyselyn tyylisillä tiedusteluilla, joissa selvitetään suunnitelmia ja jo valmiita hankkeita metsäohjelman toteuttamiseksi. Se pakottaa vastaajat pohtimaan metsäohjelmaa ja mitä siihen liittyvää organisaatiossa on tehty. Muita keinoja ovat esimerkiksi metsäohjelman etenemisestä ja sen hyväksi tehdyistä hankkeista tiedottaminen.

Mantereen ym. (2006) mukaan ohjelmaa seurattaessa on osattava erottaa sen toteutumisen ja toteuttamisen arviointi. Tikkanen ym. (2009) taas toteavat, että jo alueellista metsäohjelmaa laadittaessa sen kehittämistavoitteille tulisi laatia seurantamittarit. Kuitenkin vain kahdeksalle Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n tavoitteelle on kirjattu mittarit ohjelmaan. Tämän opinnäytetyön luvussa 7.6 on tehty ehdotuksia uusiksi mittareiksi.

Pirkanmaan metsäohjelmaan kirjattuja sekä tässä opinnäytetyössä ehdotettuja uusia mittareita on yhteensä 18. Niistä 7 mittaa tavoitteiden toteutumista ja 11 taas toteuttamista (taulukko 8). Esimerkiksi metsäohjelman tavoitteen 1 ”Hakkuiden lisääminen suurimman kestävä hakuu määrän tasolle” mittarina toimii ainespuun hakkuukertymä. Kun on saavutettu tavoiteltu hakkuukertymä, joka on 5,3 milj. kuutiota vuodessa, on tavoite toteutunut. Tavoitteen toteuttamista taas mittaa esimerkiksi tavoitteen 4 ”Metsätalouden kannattavuuden parantaminen” mittari neuvottavien ja koulutettavien metsänomistajien määrästä. Kun päästään 10 000:n vuosittain koulutettavan metsänomistajan tavoitteeseen, voidaan todeta, että ohjelman kehittämistavoitteen toteuttamisessa ollaan onnistuttu. Metsätalouden kannattavuuden ei kuitenkaan voida todeta parantuneen pelkästään tämän luvun perusteella.

TAULUKKO 8. Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n mittarit, jotka mittaavat joko tavoitteen toteutumista tai sen toteuttamista

Tavoite	Mittari	Mittaa toteutumista	Mittaa toteuttamista
1. Hakkuiden lisääminen suurimman kestävä hakuuäärän tasolle	Ainespuun hakkuukertymä	X	
	Uudistushakkuiden pinta-aratoteuma		X
	Kasvatushakkuiden pinta-aratoteuma		X
2. Puurakentamisen lisääminen maakunnassa	Kaavoitusratkaisut, joissa puurakentamista on suosittu		X
	Maakunnan uusien puurakennushankkeiden määrä	X	
3. Metsänhoitotöiden määrien huomattava lisääminen	Metsänhoito- ja perusparannustöiden toteuma (esim. metsänviljely, taimikon ja nuoren metsän hoito, kunnostusojitus sekä juurikäävän torjunta)	X	
4. Metsätalouden kannattavuuden parantaminen	Metsänomistajien neuvonta ja koulutus Pirkanmaalla		X
	Metsänomistajien keski-ikä		X
5. Logistiikan ja infran parantaminen	Metsäteiden rakentaminen ja perusparantaminen	X	
6. Sähköisten palveluiden ja digitalisaation edistäminen	Metsään.fi- tai muiden palveluiden käyttäjämäärät		X
7. Metsäbiotalouden ja energiantuotannon edistäminen	Energiapuun käyttö Pirkanmaalla		X
8. Luontomatkailun kehittäminen ja metsien virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen	Pirkanmaan kansallispuistojen ja muiden luontovierailukohteiden vuosittainen kävijämäärä		X
	Virkistysalueiden kunnostustoimet	X	
9. Riistan- ja metsänhoidon välisen tasapainon ylläpitäminen Pirkanmaalla			
10. Tietoisuuden lisääminen luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista	Retkien ja tapahtumien määrä		X
11. Ammattitaitoisen työvoiman saannin varmistaminen	Lasten ja nuorten osallistuminen metsätapahtumiin Pirkanmaalla		X
12. Metsänomistajien aktivointi metsäomaisuuden hoitoon	Metsänomistajien neuvonta ja koulutus Pirkanmaalla		X
13. Metsäviestinnän kehittäminen			
14. Monimuotoisen metsänhoidon lisääminen ja kehittäminen	Erikoisten hakkuiden (esim. lehtojen luonnonhoidolliset hakkuut) pinta-aratoteumat	X	
15. Luonnonhoidon toteutusohjelma			
16. Paikkaan sidotun luontotiedon hyödyntäminen			
17. Metsätalouden vesistöhaittojen vähentäminen	Vesistölle aiheituneiden haittojen ja vesistöjen huomioiminen (esim. suojavyöhykkeiden leveydet)	X	
18. Luontolaadun parantaminen			
● Metsäohjelmaan kirjattu mittari			
● Tässä opinnäytetyössä ehdotettu uusi mittari			

Pirkanmaan metsäohjelman tavoitteita voi olla hankala ymmärtää, kuten myös sitä, mitä tavoitteiden toteutuminen vaatii. Jotta metsäohjelmaa toteuttavat ymmärtäisivät paremmin mitä heiltä toivotaan, ohjelman toteuttaminen selkiytyisi ja sen seuranta helpottuisi, tulisi kehittää mittarit ja niiden tavoitetasot myös niille Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020:n tavoitteille, joilla ei vielä niitä ole. Seurantamittareiden kehittäminen voisi olla

mahdollinen opinnäytetyön aihe ja niiden kehittämiseksi voi hakea vinkkejä tätä opinnäytetyötä varten tehtyyn kyselyyn saaduista vastauksista. Tälle työlle jatkona voisi pitää myös projektia, jossa selkiytetään metsäohjelman toteutumisen esittämistä. Metsäkeskuksen internetsivuille voisi laatia esimerkiksi taulukon kaikista kehittämistavoitteista ja jokainen niistä saisi peräänsä symbolin, joka kertoo, missä vaiheessa tavoitteen toteuttamisessa ollaan, ns. liikennevalot.

Tätä opinnäytetyötä varten laadittuun kyselyyn vastasi vain pieni osaa siitä joukosta, joka toteuttaa Pirkanmaan metsäohjelmaa. Vaikka kyselyyn vastanneiden mielipiteitä ei voi yleistää koko metsäalan mielipiteiksi, saa sen tuloksista silti hyvän kuvan lähtötilanteesta ohjelmakauden 2016–2020 alussa ja siitä, miten metsäohjelmaa ja sen seurantaan voi parantaa tulevaisuudessa. Jatkossa on kuitenkin pohdittava, kannattaako metsäohjelman seuranta tehdä sähköpostilla lähetettävillä kyselyillä. Muita vaihtoehtoja seurantaan voisivat olla esimerkiksi sähköinen palvelu tai keskustelualusta internetissä, johon metsäohjelmaa toteuttavat voisivat käydä kertomassa ohjelmaa toteuttavista hankkeistaan tai seurantatyöpaja, jossa paikalle kutsutut eri toimijatahojen edustajat voisivat keskustella ohjelman toteutuksesta. Jälkimmäinen näistä helpottaisi erityisesti laadullisten tavoitteiden seurantaan.

LÄHTEET

- Biotalous. 2016. Biotalous lyhyesti. Luettu 8.7.2016. <http://www.biotalous.fi/suomi-kehittaa/biotalous-lyhyesti/>
- Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2016–2020. 2016. Suomen metsäkeskus.
- Granholm H. 2008. Kansainvälinen metsäpolitiikka. Teoksessa Rantala S. (toim.) Tapijon taskukirja. 25. painos. Helsinki: Metsäkustannus Oy. 37–45.
- Heikkilä, A. aluejohtaja. 2016. Etelä-Savon metsäohjelma 2016-2020:n seuranta. Sähköpostiviesti. antti.heikkila@metsakeskus.fi. Luettu 13.6.2016.
- Helsingin kaupunki. Kaupunkisuunnitteluvirasto. 2015. Helsingin liikenneturvallisuuden kehittämisohjelma.
- Helsingin seurakuntayhtymä. 2014. Helsingin seurakuntien ympäristöohjelma 2014–2017.
- Huusko, U. elinkeinopäällikkö. 2016. Lapin metsäohjelma 2016-2020:n seuranta. Sähköpostiviesti. ulla.huusko@metsakeskus.fi. Luettu 17.6.2016.
- Häggman, B. (toim.) 2007. Metsäluonnonhoidon perusteet. 9. painos. Helsinki: Metsäkustannus Oy.
- Hänninen, H., Karppinen, H. & Leppänen, J. 2011. Suomalainen metsänomistaja 2010. Metlan työraportteja 208.
- Hytönen, L. (toim.) 2006. Kansallinen metsäohjelma 2010 – monipuolisesti metsästä. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Kaakkois-Suomen metsäohjelma 2016–2020. 2016. Suomen metsäkeskus.
- Kananen, J. 2011. Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kansallinen metsäohjelma 2015. Lisää hyvinvointia monimuotoisista metsistä. Valtioneuvoston periaatepäätös. 2008. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 3/2008.
- Kansallinen metsäohjelma 2015. Metsäalasta biotalouden vastuullinen edelläkävijä. Valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010. 2010. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Kansallinen metsästrategia 2025. Valtioneuvoston periaatepäätös 12.2.2015. 2015. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 6/2015. Helsinki.
- Keski-Suomen metsäohjelma 2016–2020. 2016. Suomen metsäkeskus.
- Kokkonen, M. 2008. Kansallinen metsäohjelma. Teoksessa Rantala S. (toim.) Tapijon taskukirja. 25. painos. Helsinki: Metsäkustannus Oy. 46–54.

Koskela, T., Syrjänen, K., Loiskekoski, M. & Paloniemi, R. (toim.) 2010. METSO-ohjelman väliarvio 2010. Toiminta-ohjelman käynnistyminen 2008–2009. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016. Helsinki.

Laki Suomen metsäkeskuksesta 6.5.2011/418.

Lapin metsäohjelma 2016–2020. 2016. Suomen metsäkeskus.

Luonnonvarakeskus. 2012. Suomen metsät 2012: Kestävän hoidon ja käytön linjaus ja ohjaukeinot. Päivitetty 13.3.2012. Luettu 20.5.2016. <http://www.metla.fi/metinfo/kestavyys/SF-2.htm>

Lähteenmäki, A. elinkeinopäällikkö. 2016a. Alueellisten metsäohjelmien seurannasta. Sähköpostiviesti. ari.lahteenmaki@metsakeskus.fi. Luettu 2.5.2016.

Lähteenmäki, A. elinkeinopäällikkö. 2016b. Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2016-2020:n seuranta. Sähköpostiviesti. ari.lahteenmaki@metsakeskus.fi. Luettu 13.6.2016.

Lähteenmäki, A. elinkeinopäällikkö. 2016c. Pirkanmaan metsäohjelmasta. Sähköpostiviesti. ari.lahteenmaki@metsakeskus.fi. Luettu 24.8.2016.

Lähteenoja, P. 2008. Suomen metsätalouden kehittyminen. Teoksessa Rantala S. (toim.) Tapion taskukirja. 25. painos. Helsinki: Metsäkustannus Oy. 35–37.

Maa- ja metsätalousministeriö. 2015a. Kansallinen metsästrategia – Organisaatio. Luettu 17.5.2016. <http://mmm.fi/metsat/strategiat-ja-ohjelmat/kansallinen-metsastrategia/organisaatio>

Maa- ja metsätalousministeriö. 2015b. Metsähallinto. Luettu 19.5.2016. <http://mmm.fi/metsat/metsahallinto>

Mantere, S., Aaltonen, P., Ikävalko, H., Hämäläinen, V., Suominen, K. & Teikari, V. 2006. Organisaation strategian toteuttaminen. 2. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Melton, T. 2008. Real Project Planning. Developing a Project Delivery Strategy. 1. painos. Oxford: Butterworth-Heinemann

Metsäkeskus. 2014. Alueellisten metsäohjelmien seurantatiedot. Julkaistu 2.12.2014. Luettu 29.5.2016. <http://www.metsakeskus.fi/julkaisut/alueellisten-metsaohjelmien-seurantatiedot>

Metsäkeskus. 2015a. Historia. Luettu 25.8.2016. <http://www.metsakeskus.fi/historia>

Metsäkeskus. 2015b. Metsäkeskuksen uusi organisaatio aloittaa. Julkaistu 16.3.2015. Luettu 19.5.2016. <http://www.metsakeskus.fi/tiedotteet/metsakeskuksen-uusi-organisaatio-aloittaa>

Metsäkeskus. 2015c. Tehtävät – Metsäala kasvuun. Luettu 19.5.2016. <http://www.metsakeskus.fi/tehtavat-metsaala-kasvuun>

- Metsäkeskus. 2015d. Yksityismetsien luonnonhoito. Luettu 3.9.2016. <http://www.metsakeskus.fi/yksityismetsien-luonnonhoito>
- Metsäkeskus. 2016a. Alueelliset metsäohjelmat. Luettu 11.5.2016. <http://www.metsakeskus.fi/alueelliset-metsaohjelmat>
- Metsäkeskus. 2016b. Alueelliset metsäohjelmat valmistuvat. Julkaistu 19.1.2016. Luettu 11.5.2016. <http://www.metsakeskus.fi/tiedotteet/alueelliset-metsaohjelmat-valmistuvat>
- Metsäkeskus. 2016c. Organisaatio. Luettu 19.5.2016. <http://www.metsakeskus.fi/organisaatio>
- Metsälaki 12.12.1996/1093.
- METSO – Metsien monimuotoisuus. 2016. METSO – Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma. Julkaistu 13.1.2016. Päivitetty 21.3.2016. Luettu 15.7.2016. <http://www.metsopolku.fi/fi-FI/METSOohjelma>
- Ojala, J. osastopäällikkö maa- ja metsätalousministeriö. 2014. Kansallinen metsästrategia 2025. Diaesitys 17.10.2014. Luettu 25.4.2016. https://www.tem.fi/files/41287/Kansallinen_metsastrategia_2025.pdf
- Oulun ammattikorkeakoulu. 2015a. Tukimateriaali alueellisen metsäohjelman laadintaan. Kriteereiden ja valintamittareiden valitseminen. Julkaistu 19.2.2010. Päivitetty 25.2.2015. Luettu 27.5.2016. <http://www.oamk.fi/hankkeet/hyvamo/tukimateriaali/metsaohjelma/?sivu=kriteerit>
- Oulun ammattikorkeakoulu. 2015b. Tukimateriaali alueellisen metsäohjelman laadintaan. Seurantamittareiden määrittäminen. Julkaistu 19.2.2010. Päivitetty 25.2.2015. Luettu 27.5.2016. <http://www.oamk.fi/hankkeet/hyvamo/tukimateriaali/metsaohjelma/?sivu=seuranta>
- Oulun ammattikorkeakoulu. 2015c. Tukimateriaali alueellisen metsäohjelman laadintaan. Toimintalinjavaihtoehtojen muotoilu ja mittariarvojen määrittäminen. Julkaistu 19.2.2010. Päivitetty 25.2.2015. Luettu 27.5.2016. <http://www.oamk.fi/hankkeet/hyvamo/tukimateriaali/metsaohjelma/?sivu=toimintalinja>
- Paldanius, J. & Tallskog, L. 2003. Julkishallinnon suunnitelmien ja ohjelmien seuranta. Periaatteita ja toimintamalleja seurannan kehittämiseen. Suomen ympäristö 663. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Pirkanmaan luonnonhoidon alueellinen toteutusohjelma 2016–2020. 2016. Suomen metsäkeskus
- Pirkanmaan metsäohjelma 2012–2015. 2012. Suomen metsäkeskus. Julkiset palvelut Pirkanmaa.
- Pirkanmaan metsäohjelma 2016–2020. 2016. Suomen metsäkeskus.
- Pirkanmaan ympäristöohjelma 2011–2016. 2011. Pirkanmaan liitto & Pirkanmaan ELY-keskus.

Pohjanmaan metsäohjelma 2016–2020. 2016. Suomen metsäkeskus.

Pohjois-Pohjanmaan metsäohjelma 2016–2020. 2016. Suomen metsäkeskus.

Suomen biotalousstrategia. Kestävää kasvua biotaloudesta. 2014. Biotalous.

Tikkanen, J., Kangas, A., Pykäläinen, J., Hujala, T., Kurttila, M. & Leskinen, P. 2009. Vaikuttava ja hyväksyttävä alueellinen metsäohjelma: ehdotus metsäohjelman laadinnan kehittämiseksi. Teoksessa Metsätieteen aikakauskirja 3/2009. Alueellisten metsäohjelmien kehittäminen. 245–254.

Turun kaupunki. 2009. Ilmasto- ja ympäristöohjelman 2009–2013 tausta, toimeenpano ja seuranta. Raportti. Tulostettu 2.5.2016. <http://www.ekotuki.net/sites/beta.ekotuki.net/files/julkaisut/tiedostot/Ilmasto-%20ja%20ymp%C3%A4rist%C3%B6ohjelman%202009-2013%20tausta%2C%20toimeenpano%20ja%20seuranta.pdf>

Vainikka, P. elinkeinopäällikkö. 2016. Etelä-Savon metsäohjelma 2016–2020:n seuranta. Sähköpostiviesti. pekka.vainikka@metsakeskus.fi. Luettu 13.6.2016.

Valtioneuvoston metsäpoliittinen selonteko 2050. VNS 1/2014 vp. 2014. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja.

Ylkanen, Y. elinkeinopäällikkö. 2016. Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2016–2020:n seuranta. Sähköpostiviesti. yrjo.ylkanen@metsakeskus.fi. Luettu 13.6.2016.

LIITTEET

Liite 1. Kyselyn saatekirje

Arvoisa metsäalan toimija,

tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää Pirkanmaan alueen metsäohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista kartoittamalla eri metsäalan organisaatioiden suunnitelmia ohjelman tavoitteiden edistämiseksi. Metsäohjelmaa toteuttavat kaikki metsätalouden organisaatiot ja sidosryhmät. Onkin siis erittäin tärkeää, että myös sinä vastaat tähän kyselyyn ja edustamasi organisaation toimet ohjelman hyväksi tulee dokumentoitua. Vastamiseen käyttämäsi aika (arviolta noin 20 min.) hyödyttää koko maakunnan metsätaloutta edistävän metsäohjelman toteutumista, metsänomistajia sekä omaa organisaatiotasi.

Linkki kyselyyn: <https://www.webpolsurveys.com/S/7D9E186FA1946E17.par>

Kyselyn on tilannut Suomen metsäkeskus. Sen tulokset tulevat Suomen metsäkeskuksen käyttöön ja niitä käsitellään osana Pirkanmaan alueen metsäohjelman vaikuttavuuden arviointia. Tämä kysely on myös osa Tampereen ammattikorkeakoululle tehtävää opinnäytetyötä.

Maakunnallinen metsäneuvosto hyväksyi Pirkanmaan metsäohjelman vuosille 2016–2020 kokouksessaan 7.12.2015. Ohjelmassa on 18 kehittämistavoitetta sekä niiden alla toimenpiteet, joilla tavoitteet pyritään toteuttamaan. Pirkanmaan metsäohjelman 2016–2020 tavoitteena on edistää sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä metsien talouskäyttöä sekä tuoda metsien monipuolisen ja kestävä hoidon ja käytön kautta työtä, tuloja ja hyvinvointia maakuntaan.

Pääset tutustumaan Pirkanmaan alueen metsäohjelmaan seuraavasta linkistä. Ohjelman 18 kehittämistavoitetta ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi löytyvät sivulta 40 alkaen.

<http://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/smk-alueellinen-metsaohjelma-pirkanmaa.pdf>

Vastaathan kyselyyn viimeistään 3.6.2016.

Kiitos vastauksistasi jo etukäteen!

Lisätietoja kyselystä antaa

Elina Sipilä
Metsätalouden koulutusohjelma
TAMK
elina.sipila@eng.tamk.fi

Liite 2. Kysely

1 (12)

Organisaatiosi tiedot

Vastaajan nimi:

Vastaajan asema/tehtävä organisaatiossa:

Sähköpostiosoite:

Mitä toimijatahoa edustat? [Pudotusvalikko]

ELY-keskus
 Green Care Finland ry
 Hyvinvointi- ja matkailuyrittäjät
 Kaupungit/kunnat
 Luonnonvarakeskus
 Ympäristö- ja luontojärjestöt
 Metsäenergiatoimijat
 Metsähallitus
 Metsänhoitoyhdistykset
 Metsäpalveluyritykset
 Metsäteollisuus
 MTK
 Nuorisojärjestöt
 Oppilaitokset
 Pirkanmaan liitto
 Riistanhoitoyhdistykset
 Suomen 4H-liitto
 Suomen metsäkeskus
 Suomen Metsäyhdistys ry
 Suomen riistakeskus
 Tampereen Seudun Metsänomistajat ry
 VisitTampere
 Yksityinen henkilö
 Joku muu

Edustamasi organisaation tarkempi nimi:

Miten organisaatiosi osallistui Pirkanmaan metsäohjelman 2016–2020 laadintaan?

Edustus Pirkanmaan metsäneuvostossa
 Työryhmän jäsen
 Osallistuminen Internet-kyselyyn
 Lausunnon antajana
 Organisaationi ei osallistunut metsäohjelman laadintaan
 En tiedä

Kuinka hyvin olet itse tutustunut Pirkanmaan metsäohjelmaan vuosille 2016–2020?

1 = en lainkaan, 2 = osittain, 3 = perusteellisesti

1	2	3

Organisaatiosi sitoutuneisuus Pirkanmaan metsäohjelman toteuttamiseen**Pirkanmaan metsäohjelman 2016–2020 visio:**

Pirkanmaan hyvin hoidetut, monimuotoiset ja ekologisesti rikkaat talousmetsät tarjoavat työtä, hyvinvointia ja toimeentuloa väestölle, raaka-ainetta biotaloudelle sekä suotuisan toimintaympäristön metsäklusterille.

Metsäohjelman tavoitteena on edistää sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä metsien talouskäyttöä. Mitä Pirkanmaan alueen metsäohjelman kehittämistavoitteista organisaatiosi edistää voimakkaimmin? Valitse yksi tai useampi, kuitenkin korkeintaan viisi.

1. Hakkuiden lisääminen suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle
2. Puurakentamisen lisääminen maakunnassa
3. Metsänhoitotöiden määrien huomattava lisääminen
4. Metsätalouden kannattavuuden parantaminen
5. Logistiikan ja infran parantaminen
6. Sähköisten palveluiden ja digitalisaation edistäminen
7. Metsäbiotalouden ja energiantuotannon edistäminen
8. Luontomatkailun kehittäminen ja metsien virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen
9. Riistan- ja metsänhoidon välisen tasapainon ylläpitäminen Pirkanmaalla
10. Tietoisuuden lisääminen luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista
11. Ammattitaitoisen työvoiman saannin varmistaminen
12. Metsänomistajien aktivointi metsäomaisuuden hoitoon
13. Metsäviestinnän kehittäminen
14. Monimuotoisen metsänhoidon lisääminen ja kehittäminen
15. Luonnonhoidon toteutusohjelma
16. Paikkaan sidotun luontotiedon hyödyntäminen
17. Metsätalouden vesistöhaittojen vähentäminen
18. Luontolaadun parantaminen

Kuinka sitoutunut organisaatiosi on Pirkanmaan metsäohjelman toteuttamiseen?

1 = ei lainkaan sitoutunut, 2 = vain vähän sitoutunut, 3 = melko sitoutunut, 4 = täysin sitoutunut

1	2	3	4

Perusteluja:

Pirkanmaan metsäohjelman tavoitteiden toteutuminen

Seuraavilla sivuilla näkyvät kaikki Pirkanmaan metsäohjelman 18 kehittämistavoitetta. Nämä kehittämistavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi löytyvät Pirkanmaan metsäohjelmasta sivulta 40 alkaen.

Linkki ohjelmaan:

<http://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/smk-alueellinen-metsaohjelma-pirkanmaa.pdf>

Merkitse oman organisaatiosi näkökulmasta, kuinka paljon arvioitte edistävänne kutakin kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020. 1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon. Kuvaile jokaisen tavoitteen alle siihen liittyvää tulevaa tai jo käynnissä olevaa toimintaanne, kuten hankkeita, kampanjoita, tapahtumia ja muita toimenpiteitä.

Jos koet, että organisaatiosi ei voi toteuttaa kyseistä tavoitetta ollenkaan, merkitse rasti ruutuun ”tavoite ei koske meitä”.

1. Hakkuiden lisääminen suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle (5,3 miljoonaa kuutiometriä)

Mahdollisia toimenpiteitä esim. metsänomistajien tietoisuuden lisääminen metsien mahdollisuuksista sekä sähköisten puukauppalveluiden käyttöönoton edistäminen

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

2. Puurakentamisen lisääminen maakunnassa

Mahdollisia toimenpiteitä esim. puurakentamisesta ja sen eduista tiedottaminen sekä vaikuttaminen kaavoitukseen, rakennusvalvontaan ja kunnan päättäjiin

4 (12)

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

3. Metsänhoitotöiden määrien huomattava lisääminen (laadun, tuottavuuden, ja uusien tekniikoiden kehittäminen, erityisesti taimikonhoidossa)

Mahdollisia toimenpiteitä esim. hoitotoimenpiteiden tärkeydestä tiedottaminen, metsänhoitotöiden kustannustehokkuuden parantaminen sekä metsänhoidon koneellistamisen edistäminen

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

4. Metsätalouden kannattavuuden parantaminen (tilakoko, metsänomistusrakenne, sukupolvenvaihdokset ja kaavoitus)

Mahdollisia toimenpiteitä esim. sukupolvenvaihdosten edistäminen, kuolinpesien purku, uusien metsänomistajien aktivointi sekä koulutukset ja neuvonta

5 (12)

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

5. Logistiikan ja infran parantaminen (julkinen tiestö, yksityistiet, sillat, terminaalit ja lastauspaikat)

Mahdollisia toimenpiteitä esim. puutermiinaalien kehittäminen ja lisääminen, yksityistiekuntien aktivointi sekä koulutus ja neuvonta

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

6. Sähköisten palveluiden ja digitalisaation edistäminen (paikkatieto, mobiili, netti)

Mahdollisia toimenpiteitä esim. uusien sähköisten palveluiden ja mobiilisovellusten käyttöönoton aktivointi sekä paikkatiedon tehokkaampi hyödyntäminen

6 (12)

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

7. Metsäbiotalouden ja energiantuotannon edistäminen

Mahdollisia toimenpiteitä esim. puun energiakäytön lisääminen, lämpöyrittäjyyden lisääminen, toimintaympäristön kehittäminen sekä logistiikan ja infran kehittäminen vastaamaan näitä tarpeita

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

8. Luontomatkailun kehittäminen ja metsien virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen

Mahdollisia toimenpiteitä esim. ihmisten luontosuhteen vahvistaminen, Pirkanmaan kansallispuistojen ja virkistysalueiden ylläpitäminen ja kehittäminen sekä metsästys- ja luontomatkailusta tiedottaminen

7(12)

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

9. Riistan- ja metsänhoidon välisen tasapainon ylläpitäminen Pirkanmaalla

Mahdollisia toimenpiteitä esim. metsästyksen turvaaminen harrastusmuotona sekä tiedotuksen ja koulutuksen lisääminen

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

10. Tietoisuuden lisääminen luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista

Mahdollisia toimenpiteitä esim. luontoalueiden säilyttäminen ja hoitaminen, metsiin perustuvien hyvinvointivaikutusten tutkimuksen lisääminen sekä luontoon perustuvan yritystoiminnan kehittäminen

8 (12)

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

--

11. Ammattitaitoisen työvoiman saannin varmistaminen

Mahdollisia toimenpiteitä esim. lasten ja nuorten metsätietämyksen edistäminen, metsäalan koulutuksen vetovoimaisuuden parantaminen sekä kannustaminen metsäalan yrittäjänä toimimiseen

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

--

12. Metsänomistajien aktivointi metsäomaisuuden hoitoon

Mahdollisia toimenpiteitä esim. metsänomistajien koulutuksen ja neuvonnan kehittäminen ja näiden tarjoaminen aktiivisesti metsänomistajille sekä metsäorganisaatioiden sisäinen koulutus luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi

9 (12)

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

13. Metsäviestinnän kehittäminen

Mahdollisia toimenpiteitä esim. maakunnallisten päättäjien ja tiedotusvälineiden informoiminen ajankohtaisista metsäsasioista sekä sosiaalisen median kanavien käytön monipuolistaminen

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

14. Monimuotoisen metsänhoidon lisääminen ja kehittäminen

Mahdollisia toimenpiteitä esim. kulotuksen lisääminen palanutta puuta vaativan lajiston ylläpitämiseksi, lehtojen luonnonhoidolliset hakkuut, ojitettujen korprien ennallistamisen tarjoaminen maanomistajille sekä neuvonta ja koulutus

10 (12)

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

15. Luonnonhoidon toteutusohjelma

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

16. Paikkaan sidotun luontotiedon hyödyntäminen

Mahdollisia toimenpiteitä esim. huomion kiinnittäminen sertifiointiohjeiden toteutumiseen entistä enemmän sekä sertifiointijärjestelmistä kertominen metsänomistajille

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

11 (12)

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

--

17. Metsätalouden vesistöhaittojen vähentäminen

Mahdollisia toimenpiteitä esim. maanmuokkaus- ja kunnostusyrittäjien koulutus sekä paikkatiedon tehokkaampi hyödyntäminen

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

--

18. Luontolaadun parantaminen

Mahdollisia toimenpiteitä esim. luontolaadun arvioinnin ja korjuujäljen tarkastusten kehittäminen

Kuinka voimakkaasti organisaatiosi arvioi edistävänsä tätä kehittämistavoitetta ohjelmakautena 2016–2020?

1 = ei lainkaan, 2 = vähän, 3 = paljon, 4 = erittäin paljon

1	2	3	4	Tavoite ei koske meitä

Lisää tietoa kehittämistavoitteeseen liittyvästä toiminnasta (esim. hankkeet, tapahtumat ja kampanjat):

--

12 (12)

Pirkanmaan metsäohjelman tavoitteet ja toimenpiteet on suunniteltu toteutettavaksi kaudella 2016–2020.

Mitkä edellä mainituista ohjelman tavoitteista ovat mielestäsi tärkeimmät maakunnalle ja näin ollen niiden toteuttaminen pitäisi käynnistää heti vuonna 2016? Valitse viisi (5) tärkeintä kehittämistavoitetta ja järjestä ne tärkeysjärjestykseen 1–5, 1 = tavoite on tärkein ja sen toteuttaminen pitäisi käynnistää ensimmäisenä.

1. Hakkuiden lisääminen suurimman kestävän hakkuumäärän tasolle
2. Puurakentamisen lisääminen maakunnassa
3. Metsänhoitotöiden määrien huomattava lisääminen
4. Metsätalouden kannattavuuden parantaminen
5. Logistiikan ja infran parantaminen
6. Sähköisten palveluiden ja digitalisaation edistäminen
7. Metsäbiotalouden ja energiantuotannon edistäminen
8. Luontomatkailun kehittäminen ja metsien virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaaminen
9. Riistan- ja metsänhoidon välisen tasapainon ylläpitäminen Pirkanmaalla
10. Tietoisuuden lisääminen luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksista
11. Ammattitaitoisen työvoiman saannin varmistaminen
12. Metsänomistajien aktivointi metsäomaisuuden hoitoon
13. Metsäviestinnän kehittäminen
14. Monimuotoisen metsänhoidon lisääminen ja kehittäminen
15. Luonnonhoidon toteutusohjelma
16. Paikkaan sidotun luontotiedon hyödyntäminen
17. Metsätalouden vesistöhaittojen vähentäminen
18. Luontolaadun parantaminen

Palautetta kyselystä tai muita terveisiä Metsäkeskukselle:

Kiitos vastauksistasi!